

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้ มัคคุเทศก์ท้องถิ่นแผ่นดินระยอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อเป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. แนวการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
4. แผนการจัดการเรียนรู้
5. จิตวิทยาวัยรุ่นและทฤษฎีการเรียนรู้
6. ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดระยอง
7. ความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์
8. การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง
9. เจตคติ
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จุดหมาย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 5 - 7) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับจุดหมายของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบ การศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับสารและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง และสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหา

ความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้กำหนดโครงสร้างดังนี้

ระดับการศึกษา

จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6)
2. ระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3)
3. ระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6)

เวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพผู้เรียน

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6)

ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2. ระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3)

ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณหน้าของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต

3. ระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6)

ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณหน้าของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์

3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ซึ่งในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
 - 2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร
 - 2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 1 - 59) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ดังนี้

ภาษาไทย เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม มีความสำคัญจำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียน อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการทำงานและการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสพการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิต สังคม โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดี และวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ดังนั้นในภาษาไทยเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การเขียน การเขียนสะกดคำตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารตามรูปแบบต่าง ๆ การเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า เขียนคามจินตนาการเขียนวิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

3. การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

4. หลักการใช้ภาษาไทย ศึกษาธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

5. วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และเพื่อความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1: การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1: ใช้กระบวนการอ่านสร้างองค์ความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2: การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1: ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3: การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1: สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูด ความรู้ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4: หลักภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1: เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5: วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1: เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คุณภาพของผู้เรียน เมื่อจบช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนต้องมีความรู้ คุณภาพ ดังนี้

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ เข้าใจ ตีความ แปลความ และขยายความเรื่องที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจัยเรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็นโต้แย้ง และเสนอความคิดใหม่จากการอ่านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน เขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึก ข้อความ และเขียนรายงานจากสิ่งที่อ่าน สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้ความคิดจากการอ่านพัฒนาตน พัฒนาการเรียน และพัฒนาความรู้ทางอาชีพ และนำความรู้ ความคิดไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน
2. เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ ข้อความจากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย เรียงความแสดงแนวคิดเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โวหารต่าง ๆ เขียนบันทึก รายงานการศึกษาค้นคว้าตามหลักการเขียนทางวิชาการ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการอ้างอิง ผลิตผลงานของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสารคดีและบันเทิงคดี รวมทั้งประเมินงานเขียนของผู้อื่นและนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง
3. ตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู มีวิจารณญาณในการเลือกเรื่องที่ฟังและดู วิเคราะห์วัตถุประสงค์ แนวคิด การใช้ภาษา ความน่าเชื่อถือของเรื่องที่ฟังและดู ประเมินสิ่งที่ฟังและดูแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีทักษะในการพูดโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง พูดแสดงทรรศนะโต้แย้ง โน้มน้าว และเสนอแนวคิดใหม่ อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด
4. เข้าใจธรรมชาติของภาษา อิทธิพลของภาษา และลักษณะของภาษาไทย ใช้คำและกลุ่มคำสร้างประโยคได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ โคลง ร่าย และฉันท์ ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์หลักการสร้างคำในภาษาไทย อิทธิพลของภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศในภาษาไทยและเข้าใจภาษาถิ่น วิเคราะห์และประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. วิเคราะห์ วิจัยวรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์วรรณคดีเบื้องต้น รู้และเข้าใจลักษณะเด่นของวรรณคดี ภูมิปัญญาทางภาษา และวรรณกรรมพื้นบ้าน เชื่อมโยง การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีไทย ประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ นำข้อคิดจากวรรณคดีและ วรรณกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

เมื่อจบการศึกษาระดับพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ประกอบด้วย

สาระที่ 1: การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1: ใช้กระบวนการอ่านสร้างองค์ความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 สาระที่ 1 มาตรฐาน ท 1.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	1. อ่านออกเสียงบทหรือย่อและบท ร้อยกรองได้อย่างถูกต้อง ไพเราะ เหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน	- การอ่านออกเสียง ประกอบด้วย - บทหรือย่อประเภทต่าง ๆ - เช่น บทความ นวนิยาย และความเรียง - บทร้อยกรอง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย และลิลิต
	2. ตีความ แปลความ และขยายความ เรื่องที่อ่าน	การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น ข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน
	3. วิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องที่อ่าน ในทุก ๆ ด้านอย่างมีเหตุผล	บทความ
	4. คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน และประเมินค่าเพื่อนำความรู้ความคิด ไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต	- นิทาน - เรื่องสั้น - นวนิยาย
	5. วิเคราะห์ วิจัย แสดงความคิดเห็น ได้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเสนอ	วรรณกรรมพื้นบ้าน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	และเสนอความคิดใหม่อย่างมีเหตุผล	- วรรณคดีในบทเรียน
	6. ตอบคำถามจากการอ่านงานเขียนประเภทต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนด	- บทโฆษณา
	7. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึก ข้อความ และรายงาน	- สารคดี
	8. สังเคราะห์ความรู้จากการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาพัฒนาตน	- บันทึกคดี
	พัฒนาการเรียนรู้ และพัฒนาความรู้ทางอาชีพ	- ปาฐกถา
		- พระบรมราโชวาท
		- เทศนา
		- คำบรรยาย
		- คำสอน
		- บทร้อยกรองร่วมสมัย
		- บทเพลง
		- บทอาเศียรวาท
		- คำขวัญ
	9. มีมารยาทในการอ่าน	• มารยาทในการอ่าน

สาระที่ 2: การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1: ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ข้อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 สาระที่ 2 มาตรฐาน ท 2.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	1. เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ภาษาเรียบเรียงถูกต้อง มีข้อมูลและสาระชัดเจน	• การเขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น
		- อธิบาย
		- บรรยาย
		- พรรณนา

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6		- แสดงทรรศนะ - ได้แย้ง - โน้มน้าว - เชิญชวน - ประกาศ - จดหมายกิจธุระ - โครงการและรายงานการ
		ดำเนินโครงการ - รายงานการประชุม - การกรอกแบบรายการต่าง ๆ
	2. เขียนเรียงความ	• การเขียนเรียงความ
	3. เขียนย่อความจากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาหลากหลาย	• การเขียนย่อความจากสื่อต่าง ๆ เช่น - กวีนิพนธ์ และวรรณคดี - เรื่องสั้น สารคดี นวนิยาย
		บทความทางวิชาการ และวรรณกรรม
	4. ผลงานเขียนของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ	• การเขียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น - สารคดี - บันทึกคดี
	5. ประเมินผลงานเขียนของผู้อื่น แล้วนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง	• การประเมินคุณค่างานเขียนในด้านต่าง ๆ เช่น - แนวคิดของผู้เขียน - การใช้ถ้อยคำ - การเรียบเรียง - สำนวนโวหาร - กลวิธีในการเขียน
	6. เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่	• การเขียนรายงานเชิงวิชาการ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
	สนใจตามหลักการเขียนเชิงวิชาการ และ ใช้ข้อมูลสารสนเทศอ้างอิงอย่างถูกต้อง	• การเขียนรายงานเชิงวิชาการ • การเขียนอ้างอิงจากข้อมูล สารสนเทศ
	7. บันทึกการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไป พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	• การเขียนบันทึกความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
	8. มีมารยาทในการเขียน	• มารยาทในการเขียน

สาระที่ 3: การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1: สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูด ความรู้ ความคิด
ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 สาระที่ 3 มาตรฐาน ท 3.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	1. สรุปแนวคิดและแสดงความคิดเห็นจาก เรื่องที่ฟังและดู 2. วิเคราะห์แนวคิด การใช้ภาษา และ ความน่าเชื่อถือจากเรื่องที่ฟังและดู อย่างมีเหตุผล 3. ประเมินเรื่องที่ฟังและดู แล้วกำหนด แนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนิน ชีวิต 4. มีวิจารณญาณในการเลือกเรื่องที่ฟัง และดู 5. พูดในโอกาสต่าง ๆ พูดแสดงทรรศนะ โต้แย้ง โน้มน้าวใจ และเสนอแนวคิดใหม่ ด้วยภาษาถูกต้องเหมาะสม	• การพูดสรุปแนวคิดและการแสดง ความคิดเห็นเรื่องที่ฟังและดู • การวิเคราะห์แนวคิด การใช้ภาษา และความน่าเชื่อถือจากเรื่องที่ฟังและดู • การเลือกเรื่องที่ฟังและดูอย่างมี วิจารณญาณ • การประเมินเรื่องที่ฟังและดูเพื่อ กำหนดแนวทางไปประยุกต์ใช้ • การพูดในโอกาสต่าง ๆ เช่น - การพูดในที่ประชุม - การพูดอภิปราย - การพูดแสดงทรรศนะ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
	6. มีมารยาทในการฟัง การดู และ การพูด	• มารยาทในการฟัง การดู และ การพูด

สาระที่ 4: หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1: เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลง
ของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 สาระที่ 4 มาตรฐาน ท.4.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	1. อธิบายธรรมชาติของภาษา พลังของ ภาษา และลักษณะของภาษา	• ธรรมชาติของภาษา • พลังของภาษา • ลักษณะของภาษา - เสียงในภาษา - ส่วนประกอบของภาษา - องค์ประกอบของพยางค์ และคำ
	2. ใช้กลุ่มคำสร้างประโยคตรงตาม วัตถุประสงค์	• การใช้คำและกลุ่มคำสร้างประโยค - คำและสำนวน - การร้อยเรียงประโยค - การเพิ่มคำ - การใช้คำ - การเขียนสะกดคำ
	3. ใช้ภาษาเหมาะสมตามโอกาส กาลเทศะ และบุคคล รวมทั้งคำราชาศัพท์ อย่างเหมาะสม	• ระดับของภาษา • คำราชาศัพท์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	4. แต่งบทร้อยกรอง	• กาพย์ โคลง ร่าย และฉันท์
	5. วิเคราะห์อิทธิพลของ ภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น	• อิทธิพลของภาษาต่างประเทศและ ภาษาถิ่น
	6. อธิบายและวิเคราะห์หลักการสร้างคำ ในภาษาไทย	• หลักการสร้างคำในภาษาไทย
	7. วิเคราะห์และประเมินการใช้ภาษา จากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์	• การประเมินการใช้ภาษาจากสื่อ สิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สาระที่ 5: วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1: เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย

อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตารางที่ 5 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 สาระที่ 5 มาตรฐาน ท 5.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	1. วิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและ วรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์เบื้องต้น	• หลักการวิเคราะห์และวิจารณ์ วรรณคดีและวรรณกรรมเบื้องต้น - จุดมุ่งหมายการแต่งวรรณคดี และวรรณกรรม - การพิจารณารูปแบบของ วรรณคดีและวรรณกรรม - การพิจารณาเนื้อหาและกลวิธี ในวรรณคดีและวรรณกรรม - การวิเคราะห์และการวิจารณ์ วรรณคดีและวรรณกรรม

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ม.4 - 6	2. วิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดี เชื่อมโยงการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต	การวิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดีและวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต
	3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้าน วรรณศิลป์ของวรรณคดีและวรรณกรรม ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ของชาติ	- การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรม - ด้านวรรณศิลป์ - ด้านสังคมและวัฒนธรรม
	4. สังเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดีและ วรรณกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริง	การสังเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรม
	5. รวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านและ อธิบายภูมิปัญญาทางภาษา	- วรรณกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึง - ภาษากับวัฒนธรรม - ภาษาถิ่น
	6. ท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยาน ตามที่กำหนด ละบทร้อยกรองที่มีคุณค่า ตามความสนใจและนำไปใช้อ้างอิง	- อาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่า - บทอาขยานตามที่กำหนด - บทร้อยกรองตามความสนใจ

แนวการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กรมวิชาการ (2545, หน้า 101 - 106) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยกำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ใช้การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งการจัดการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง การประเมินผลมุ่งเน้นศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้จากการบูรณาการสาระการเรียนรู้และการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว ที่อยู่อาศัย ท้องถิ่นของตน สังคม ประเทศชาติ สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลก ซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้ ความเข้าใจเรื่องที่เรียนให้ลึกซึ้งครอบคลุมปัญหา และมีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต และการแก้ปัญหาสังคม
3. การเรียนรู้ต้องปรับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีลีลาการเรียนรู้ (Learning Styles) ของตนมีอิสระในการเรียนรู้เพื่อความสำเร็จ ผล จำเป็นต้องปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควบคู่ไปกับการเรียนรู้
4. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากแหล่งเรียนรู้ สื่อ เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว นำมาสรุปผลสร้างความรู้ด้วยตนเอง
5. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน นำมาสรุปเป็นข้อมูลความรู้ เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกัน
6. การเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการและมีส่วนร่วมในผลงาน เป็นการให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้มีทักษะกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีความเป็นประชาธิปไตย รู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ปรัชญาหรือ ติดตามผล ประเมินผลงานและบูรณาการความรู้จากหลายวิชา
7. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ตามลีลาความถนัดของตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดการศึกษาค้นคว้าและสรุปผล การเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ต่อไป
8. การเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์สาระ จุดหมายของหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนบทบาทของผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้บอกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นผู้สนับสนุน เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยดำเนินการดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบอภิปราย แบบสำรวจ แบบร่วมมือ เป็นต้น

2. คิดค้นเทคนิคกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสม เช่น ความรู้ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนและชุมชน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถนำมาปรับใช้โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม

3.1 การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการจัดการประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเหมือนการทำงานในชีวิตจริง รู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ รู้จักวิธีการวางแผน คิดวิเคราะห์ ประเมินผลการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองและฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม

3.2 การจัดการเรียนรู้โดยกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการหรือพัฒนาพฤติกรรมที่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะการสอนแบบนี้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ชี้กลุ่มผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนสามารถหาคำตอบได้ด้วยตนเองจนสามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติงานไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิด มีวิธีการและกิจกรรมหลากหลายที่พัฒนาทักษะความคิดในการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องใช้คำพูดและวิธีการต่างๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิด ลงมือปฏิบัติ ประเมิน ปรับปรุง แก้ไข พัฒนางานของตน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กิจกรรมอภิปราย การวิเคราะห์ การวิจารณ์ การค้นคว้า การทำโครงงาน ฯลฯ นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนดำเนินชีวิตในอนาคตเพื่อให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพในการใช้ภาษา ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ด้วยการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ในโรงเรียน และในชุมชน เช่น การเล่าเรื่อง การอภิปราย การวิจารณ์ การโต้ การคัดลายมือ การเขียนเรียงความ การทำโครงการ การประกวดการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การแข่งขันตอบคำถาม การอ่านทำนองเสนาะ

3.5 การพัฒนาการเรียนรู้หลักการใช้ภาษา จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของภาษา และวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย เกิดความตระหนักว่าภาษามีความสำคัญและมีพลังกิจกรรม การพัฒนาการเรียนรู้หลักทางภาษา จำเป็นต้องจัดควบคู่และสัมพันธ์กับกิจกรรมพัฒนาทักษะ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทุกกิจกรรม

3.6 การพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นการเรียนรู้เรื่องราว ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยในยุคสมัยต่าง ๆ และเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิด ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพของภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยปรับเปลี่ยนให้ เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

3.7 การพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิตและศิลปะ การใช้ภาษาของคนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจำเป็นต้องให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อการเรียนรู้ เช่น การสัมภาษณ์ การรายงาน การทำโครงการ การจัดการแสดง เป็นต้น โรงเรียนและชุมชน จะต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์และพัฒนา ภูมิปัญญาทางภาษา

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2544, หน้า 1 - 4) กล่าวว่าไว้ว่า วิชาภาษาไทยเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงการทำงาน 2 ระบบและมีความสัมพันธ์สอดคล้อง กัน คือ การวัดผลกับการประเมินผล ทั้งสองระบบมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่มีส่วนแตกต่างกัน ในทางปฏิบัติ ซึ่ง มีความหมาย ดังนี้

1. การวัดผล หมายถึง การหาผลที่ได้จากการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทย ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของการสอน หรือจากการทดลองสอน แล้วนำผลที่ได้มาเทียบเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ โดยกำหนดวิธีวัดตามวัตถุประสงค์การสอน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวัดกำหนดให้สอดคล้องกับแนวทางในการสอนภาษาไทย จะบ่งชี้ถึงความต้องการที่มุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางภาษาไทยในทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

1.2 วิธีวัด จัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วิธีการวัดมีหลายอย่าง ได้แก่ การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมการใช้ภาษา การสัมภาษณ์ การสอบถาม และวิธีอื่น ๆ แล้วแต่การเลือกใช้ของผู้สอนที่พิจารณาเห็นว่าเหมาะสม

1.3 เครื่องมือที่ใช้วัด แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ เครื่องมือวัดผลทักษะทางภาษา อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเครื่องมือวัดผลอย่างเป็นทางการเป็นเครื่องมือที่ผ่านขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือที่มาตรฐาน ผลของการใช้เครื่องมือมีความเที่ยงตรง ส่วนเครื่องมือวัดผลอย่างไม่เป็นทางการ เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ทดสอบเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะบุคคล ไม่ได้ผ่านขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ ในบางครั้งอาจใช้เครื่องมือทั้งสองประเภทเพื่อการวัดผล แต่บางโอกาสก็จะใช้ประเภทเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสอนภาษาไทย

1.4 เกณฑ์ที่นำมาใช้เปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการวัดเป็นคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวัดผลทักษะทางภาษาของกลุ่มประชากร นำคะแนนนักเรียนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ว่าสูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

สรุปได้ว่า การวัดผลทางภาษาไทยนั้นจะใช้เวลามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือที่ใช้วัดและเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน การวัดที่ดีจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวที่ดีจึงจะทำให้ผลของการวัดมีความน่าเชื่อถือ

2. การประเมินผล (Assessment) หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวัดผลประเภทต่างๆ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และเครื่องมืออื่น ๆ แล้วนำผลที่ได้มาใช้ตัดสินจุดอ่อนและจุดเด่นของผู้เรียน การประเมินผลในลักษณะนี้ Harriss & Hodges ได้แบ่งตามลักษณะของการนำไปใช้ไว้ ดังนี้

2.1 การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินจากพฤติกรรมการณ์เรียนภาษาของผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏจากกิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ผู้ประเมินผลจะเก็บรวบรวมผลงานในห้องเรียน ข้อสังเกตจากการใช้ภาษา การทำงานและรวมถึงพฤติกรรมการใช้ภาษาที่ได้จากการแสดง หรือการปฏิบัติที่ปรากฏในแต่ละวันด้วย

2.2 การประเมินผลตามสภาพชั้นเรียน (Classroom Based Assessment) เป็นการประเมินผลการเรียนและความก้าวหน้าของผู้เรียนในสภาพการเรียนตามปกติเป็นระยะ

2.3 การประเมินผลตามเกณฑ์ทางเนื้อหา (Content Referenced Assessment) เป็นการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เนื้อหา ได้แก่ จำ เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าจากเนื้อเรื่อง เครื่องมือที่วัดจึงต้องมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

2.4 การประเมินตามสภาพความแตกต่าง (Differential Assessment) เป็นการปรับวิธีการประเมินผลให้เหมาะสมกับความสามารถที่แตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนอยู่ในระดับชั้นเดียวกันมีทั้งระดับความสามารถทางการเรียน สูง ปานกลาง และต่ำ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเกณฑ์ในการประเมินให้แตกต่างกันตามระดับความหมายดังกล่าว

2.5 การประเมินอย่างเป็นทางการ (Formal Assessment) เป็นการประเมินผลโดยการรวบรวมข้อมูลจากการใช้เครื่องมือวัดผลอย่างเป็นทางการ เช่น แบบทดสอบมาตรฐาน เพื่อวัดผลการเรียนภาษาไทย แบบทดสอบวัดระดับสติปัญญา และแบบทดสอบความพร้อม เป็นต้น

2.6 การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) เป็นการประเมินผลโดยการรวบรวมข้อมูลจากการใช้เครื่องมือวัดผลอย่างไม่เป็นทางการ เป็นแบบทดสอบหรือเครื่องมือวัดผลที่ผู้สอนสร้างขึ้นเพื่อใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

2.7 การประเมินผลความต้องการ (Needs Assessment) เป็นการประเมินผลตามเงื่อนไขเฉพาะ เพื่อวัดจุดบกพร่องหรือจุดเด่นของผู้เรียนนำผล ที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น

2.8 การประเมินผลจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นการประเมินจากงานที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เช่น ผลงานจากการทำโครงการ หรือการทดลอง การคัดลายมือ และการเขียนเรื่องสั้น เป็นต้น นอกจากนั้นยังรวมงานอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนภาษาไทยโดยมีเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน ผลงานแต่ละอย่างจะนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ ผู้เรียนอาจคัดเลือกชิ้นงานที่ผ่านเกณฑ์หรืออยู่ในระดับที่ผู้เรียนพอใจเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลในความหมายของ Assessment เป็นการประเมินผลจากการปฏิบัติจริงและเป็นการประเมินที่ต่อเนื่อง ซึ่งใช้เครื่องมือวัดผลหลายชนิด มีทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ การเลือกใช้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

แหล่งการเรียนรู้

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสาระมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยจำเป็นต้องจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 150 - 151) ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนดาวตก น้ำท่วม แผ่นดินไหว ฯลฯ

2. แหล่งเรียนรู้ที่จัดสร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

2.1 แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่างๆ สวนวิทยาศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนธรรมชาติ สวนนกฟ้า ฯลฯ

2.2 แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย สถานประกอบการ แหล่งวิชาการ แหล่งบริการ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ หอศิลป์ ห้องสมุดประชาชน เรือห้องสมุด รถห้องสมุดเคลื่อนที่ ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เครือข่ายสารสนเทศ

3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาทางภาษา เพลงพื้นบ้าน พิธีกรรมต่าง ๆ ฯลฯ ศิลปินแห่งชาติ บุคคลตัวอย่างข้างต้น การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น แหล่งเรียนรู้ทุกประเภทล้วนเป็นส่วนเดิมเต็มให้กับการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ครูผู้สอนควรพิจารณาใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ กระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนทั้งในการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

การจัดกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการ คือ แนวทางการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างมีลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบแล้วเสร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนดังกล่าวมีการทดลองใช้แล้วพบว่า ช่วยให้การดำเนินการสอนมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยใช้เวลาและทรัพยากรน้อยที่สุด (สงบ ลักษณะ, 2534, หน้า 12 อ้างถึงใน ทศนีย์ สุขเมธี, 2542, หน้า 188 - 212) ได้รวบรวมไว้ 12 กระบวนการ ในที่นี้จะนำกระบวนการที่สามารถนำมาสอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยยึดหลักกระบวนการนั้น ๆ ดังนี้

1. กระบวนการเรียนภาษา เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะทางภาษา ซึ่งเหมาะกับการสอนคำวลี ประโยค ความหมายของคำ การนำไปใช้ ตลอดจนการเข้าใจและสรุปหลักเกณฑ์ทางภาษา

2. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้มาใช้ในการคิดจำแนกประเภทตามความเหมือนกัน ความแตกต่างกัน การคิดโยงสัมพันธ์ของสิ่งเหมือนกันและแตกต่างกัน แล้วสรุปความคิดรวบยอดหรือหลักการ กระบวนการคิดรวบยอดเหมาะสำหรับการสอนเนื้อหาด้วยหลักเกณฑ์ทางภาษาหรือไวยากรณ์ เป็นต้น

ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบบอนุमान โดยมีขั้นตอนคือ สังเกตตัวอย่าง วิเคราะห์ตัวอย่าง ทดสอบความคิด สรุปรวบยอด

2.2 กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบบอนุमान โดยมีขั้นตอน คือ รับรู้ข้อสรุป พิสูจน์ข้อสรุป ทดสอบความเข้าใจ สรุปผล

3. กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ เป็นความสามารถทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ จำและเข้าใจถึงขั้นวิเคราะห์ สังเกต ประเมินค่าได้

4. กระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ เป็นกระบวนการที่ใช้ศึกษาเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจริง ซึ่งอาจมีข้อมูลความรู้ที่มีสาระสำคัญควรให้ได้ศึกษาหลายประเด็นหลายแง่หลายมุม ซึ่งผู้เรียนอาจศึกษาด้วยตนเอง โดยมีการวางแผนในการศึกษาไว้อย่างชัดเจน

5. กระบวนการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์แสวงหาทางแก้ปัญหา อาจเป็นปัญหาในเรื่องการเรียน ปัญหาส่วนตัว หรือปัญหาสังคมที่สอดคล้องอยู่ในบทเรียน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน

6. กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการนี้อาจสัมพันธ์กับกระบวนการอื่น หรือแทรกอยู่ในกระบวนการอื่น ๆ

7. กระบวนการสร้างเจตคติ เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความรู้สึที่ดีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็นความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ บุคคลหรือสถานการณ์

8. กระบวนการสร้างค่านิยม เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึการยอมรับและการเห็นคุณค่าด้วยตนเอง

9. กระบวนการสร้างความตระหนัก เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนให้ความสนใจเอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์ พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ที่เกิดขึ้นในสังคม

10. กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับการฝึกทักษะทางภาษา ทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยครูสามารถจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติได้ทุกทักษะทางภาษา

11. กระบวนการ ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น เป็นการรวมกระบวนการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จึงถือเป็นกระบวนการหลักหรือกระบวนการแม่บทของกระบวนการอื่น ๆ ทักษะกระบวนการเป็นกระบวนการทำงานที่มุ่งให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ รู้จักวางแผนการ

ดำเนินงานปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ประเมินผลงานและปรับปรุงผลงาน ซึ่งเน้นคุณสมบัติที่ควรฝึกฝนให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมทุกสาขา ประกอบด้วย 9 ขั้นตอนด้วยกัน

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผสมผสานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้ทักษะกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นและการเป็นมัลลเทศก์ในท้องถิ่นของตน ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ การฝึกปฏิบัติ และการสร้างเจตคติที่ดีต่อแผนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

แผนการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขนั้น ต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นผู้สอนจึงต้องมีแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการวางแผนและเตรียมการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา (สुकนธ์ สิ้นธพานนท์, 2545, หน้า 19)

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

นักการศึกษาให้ความหมายไว้ ดังนี้

อภราถณ์ ใจเที่ยง (2546, หน้า 213) กล่าวว่าไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หรือแผนการเรียนรู้ เป็นคำที่นำมาใช้ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนคำว่า “แผนการสอน” ทั้งนี้เพราะต้องการให้ผู้สอนมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่บ่งไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 ที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ผู้สอนจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ และได้อธิบายความหมายของแผนการเรียนรู้ว่า มีความหมายเช่นเดียวกับแผนการสอน กล่าวคือ เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

อ้อยทิพย์ ทองดี (2544, หน้า 2) อธิบายความหมายของแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึงการนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน การวัดผลและประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อ ๆ นำมาเขียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร โดยคำนึงถึงสภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น

รุจิร ภูสาระ (2546, หน้า 159) อธิบายความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม

สุวิทย์ มูลคำ (2549, หน้า 58) อธิบายเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า คือแผนการเตรียมการสอน หรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และจัดท้าวไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา/ เจตคติ/ ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไร

จากความหมายของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้หมายถึงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล ที่ผู้สอนจัดทำขึ้นอย่างมีกำหนดขั้นตอนที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนา ระจับทุกซ์ (2534, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ
2. ส่งเสริมครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผลตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการอย่างมั่นใจ

4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป

5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

สุวิทย์ มูลคำ (2549, หน้า 59) กล่าวว่าไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจน (ในการสอนเรื่องนั้นๆ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติอะไรหรือด้านใด)
2. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ชัดเจน และนำไปสู่ผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง (ระบุนบทบาทของครูผู้สอนและผู้เรียน ไว้อย่างชัดเจนว่า จะต้องทำอะไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผล)
3. กำหนดสื่อ อุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน (จะใช้สื่อ อุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ อะไรช่วยบ้าง และจะใช้ได้อย่างไร)
4. กำหนดวิธีการประเมินผลไว้ชัดเจน (จะใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลใด เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้)
5. ยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนได้ (ในกรณีที่มีปัญหา เมื่อมีการนำไปใช้หรือไม่สามารถกำหนดการจัดการเรียนรู้ตามแผนนั้นได้ ก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอนและผลการเรียนรู้)
6. มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ที่ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่
7. แปลความได้ตรงกัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกัน เขียนให้อ่านเข้าใจง่าย กรณีมีการสอนแทนหรือเผยแพร่ ผู้นำไปใช้สามารถเข้าใจและใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้
8. มีการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะสะท้อนให้เห็นการบูรณาการแบบองค์รวมเนื้อหาสาระความรู้ และวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน
9. มีการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ และนำไปใช้ในชีวิตจริงกับการเรียนในเรื่องต่อไป

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2547, หน้า 160) กล่าวว่าไว้ว่า แผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. เป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหา ให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง
3. เป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง
4. เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

จากแนวคิดของนักการศึกษากล่าวโดยสรุปได้ว่า แผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีนั้นต้องมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ทั้งด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลและประเมิน โดยมีแนวทางการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดทักษะกระบวนการสามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

จากแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบประกันคุณภาพภายนอกนั้น

สุคนธ์ สันทพานนท์ (2545, หน้า 22 - 23) กล่าวไว้ว่า การที่ครูได้ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา ย่อมเห็นความจำเป็นในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาทักษะ กระบวนการเรียนรู้ และมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ซึ่งในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกรายวิชาจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือ ส่วนของแบบฟอร์มจะมีรายละเอียด คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....รายวิชา.....รหัสวิชา.....เรื่อง.....ชั้น.....เวลา (จำนวนชั่วโมง/คาบ) แต่อาจจะมีการสับเปลี่ยนตำแหน่งกันอยู่บ้าง ในกรณีที่สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็อาจจะมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ในกรณีที่เป็นแผนการจัดการเรียนรู้แบบหน่วย)
2. จุดประสงค์การเรียนรู้

3. สารการเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนรู้
5. สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้
6. การวัดผลและประเมินผล
 - 6.1 วิธีการวัดและประเมินผล
 - 6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล
 - 6.3 เกณฑ์การวัดและประเมินผล
7. กิจกรรมเสนอแนะ (ถ้ามี)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 25) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้สอนจึงต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

ดังนั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ แล้วจึงออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายตามที่กำหนด

จิตวิทยาวัยรุ่นและทฤษฎีการเรียนรู้

หลักจิตวิทยาบางประการที่ควรใช้ในการสอนภาษาไทย

สนธิ สัตโยภาส (2538, หน้า 112) กล่าวว่า การสอนภาษาไทยนั้นถ้าจะให้มีประสิทธิภาพเป็นที่พึงพอใจแล้ว ครูควรทำความเข้าใจนักเรียนที่จะสอนอย่างถ่องแท้ แล้วพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนภาษาไทยให้มากที่สุด นักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นเด็กวัยรุ่น เป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว น่าศึกษา น่าสอน และเหมาะที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนกำลังอยู่ในวัยที่กำลังมีความสนใจ ใคร่รู้ใคร่เรียนอย่างกว้างขวาง ดังนั้น ครูภาษาไทยจึง ควรนำหลักจิตวิทยาไปใช้กับการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียน และสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามหลัก 8 ประการ ดังนี้

1. หลักจิตวิทยาวัยรุ่น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 12 - 17 ปี จัดเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูภาษาไทยควรทำความเข้าใจเรื่องพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน แล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมพัฒนาการดังกล่าวให้มากที่สุด เพื่อการเรียนการสอนภาษาไทยจะได้ประสพผลดีมีประสิทธิภาพตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ขณะสอนครูต้องคำนึงอยู่เสมอว่า นักเรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันบ้างไม่มากก็น้อย เกี่ยวกับ ลักษณะนิสัย สติปัญญา ความสามารถ ความสนใจ และความถนัด ดังนั้น ก่อนสอนครูควรทดสอบความรู้ความสามารถทางภาษาของนักเรียนเสียก่อน เมื่อครูรู้ว่านักเรียนคนใดมีความสามารถทางภาษาสูงทางด้านใด ก็จะได้สนับสนุนให้มีทักษะสูงขึ้นอีก ถ้าพบว่า นักเรียนคนใดมีทักษะทางภาษาดำ ก็ควรสอนซ่อมเสริมให้เป็นพิเศษ และพยายามจัดสถานการณ์ให้นักเรียนทุกคนมีความรู้สึกว่าได้ตนเองประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาไทย เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และสนใจที่จะเรียนภาษาไทย

3. หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ พรหม ช. เจนจิต (2538, หน้า 167 - 169) ได้แนะนำทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไค (Thordike) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน โดยสรุปออกมาเป็นกฎการเรียนรู้ที่สำคัญไว้ 3 กฎ คือ

3.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) คือ “ถ้าสิ่งมีชีวิตมีความพร้อมแล้วได้กระทำจะทำให้เกิดความพอใจ และอยากทำอีก แต่ถ้าไม่มีความพร้อมแล้วถูกบังคับให้ทำ จะไม่พอใจและไม่อยากทำ” ดังนั้นก่อนสอนภาษาไทยทุกครั้งครูต้องทำให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนก่อน

3.2 กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercises) คือ “ถ้าทำสิ่งใดบ่อย ๆ ย่อมเกิดความชำนาญและคล่องตัวทำให้อยากทำอีก หากไม่ได้ทำก็จะไม่อยากทำ” กฎข้อนี้เหมาะกับวิชาภาษาไทยมากเพราะเป็นวิชาทักษะ โดยลักษณะของวิชาแล้วนักเรียนจะมีทักษะทางภาษา มีความรู้ความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนลงมือกระทำจริงด้วยแบบฝึกหัดลักษณะต่าง ๆ เช่น ฝึกทักษะการพูด โดยสร้างสถานการณ์ให้พูดในโอกาสต่าง ๆ ฝึกทักษะการอ่านและเขียนโดยฝึกอ่าน ฝึกเขียน ในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นต้น

3.3 กฎแห่งผล (Law of Effect) คือ “พฤติกรรมใดที่ทำให้เกิดความพอใจย่อมทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก” การตอบสนองเพื่อความพอใจนี้เรียกว่า “การเสริมแรง” ซึ่งทำให้อยากทำซ้ำอีกและในทางตรงกันข้ามถ้าทำแล้วเกิดความไม่พอใจย่อมไม่อยากทำอีก ดังนั้นขณะสอนครูภาษาไทยควรเสริมด้วยกำลังใจเป็นระยะ ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับผลที่พึงปรารถนาด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ เสริมแรงด้วยวาจา เสริมแรงด้วยท่าทางหรือการกระทำ และ เสริมแรงด้วยรางวัล

4. กระบวนการเรียนรู้ สุจริต เพียรชอบ และสขใจ อินทรมพรรย (2523, หนา 53) กลาวว่ “การเรยนรู้ คือ การเปลยนแปลงพฤติกรรมของผูเรยน ซึ่งผลเนองมาจากการมี ประสบการณ์ตรง” การให้นักเรยนไดฝกปฏิบัติจริงไดลงมือกระทำจริง (Learning by Doing) อันเป็นประสบการณ์ตรงจะเป็นการเรยนรู้ทงทรวรไมล้งง่าย ดั่งนั้นครูภาษาไทยควรจัดสภาพ การเรยนรู้ การสอนให้นักเรยนไดมีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง ไดฝกทักษะทางภาษาจริง ๆ เพือนักเรยนจะไดเกิดการเรยนรู้ เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง และความรูจะทงทรวรตลอดไป

5. การเรยนรู้โดยมีจุดมุ่งหมาย ตามแนวความคิดกนย (Gagne, n.d. อ้างถึงใน พรณ ช. เจนจิต (2538, หนา 211) ไดเน้นบทบาทของครูในการจัดสภาพการเรียนการสอนที่กระตุ้น ให้นักเรยนทำกิจกรรม เพือให้เกิดการเรยนรู้อย่างแท้จริงว่า สิ่งทีครูควรทำเป็นอันดับแรกคือ “บอกวัตถุประสงค์ในการเรยน” จะทำให้นักเรยนรู้ว่าทำไปเพืออะไร เรยนไปเพือประโยชน์อะไร ความตั้งใจความสนใจในการเรยนก็จะมีมากขึ้น

6. กฎของการใช้และไม่ใช้ ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ “ทักษะ” หมายถึง ความชำนาญ แล่วคล่อง ว่องไว และถูกต้อง การที่นักเรียนจะมีทักษะทางภาษาได้นั้นย่อมต้องใชภาษาอยู่เสมอ หากเรยนไปแล่วไม่ได้ใช้ก็อาจจะทำให้ลืมได้ หรือมีทักษะไม่ดีเท่าที่ควร ดั่งนั้นผู้จัดทำหลักสูตร จึงพยายามเลือกสรรเนื้อหาที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เพือนักเรยนจะได้นำไปใช้ในชีวิจริงได้ และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ได้เป็นอย่างดีทั้งปัจจุบันและอนาคต และ ถ้าเป็นทักษะที่ใช้บ่อย ๆ ฝกบ่อย ๆ ก็จะทำให้มีความรู้ เกิดประสบการณ์ และมีทักษะสูงยิ่งขึ้น

7. แรงจูงใจ ไม่ว่าเรยนวิชาใด ถ้านักเรยนมีความสนใจ หรือมีแรงจูงใจในการเรยนวิชา นั้นอยู่เป็นทุนแล่ว เขาจะตั้งใจเรยน และเรยนได้ผลดีด้วย ดั่งนั้นครูภาษาไทยจึงควรพยายามสร้าง สถานการณ์ที่จะเร้า หรือจูงใจให้นักเรยนสนใจเรยน ตั้งใจฝกฝนทักษะทางภาษาและมีเจตคติที่ดี ต่อภาษาไทย ซึ่งแรงจูงใจมี 2 ประเภท คือ

7.1 แรงจูงใจภายนอก คือแรงจูงใจจากสิ่งเร้าภายนอกที่ครูจัดให้มีขึ้น เช่น การสร้าง บรรยากาศในห้องเรยนให้น่าเรยน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เร้าความสนใจนักเรียน ตลอดเวลาด้วยกิจกรรมเสริมต่าง ๆ เป็นต้น

7.2 แรงจูงใจภายใน คือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวนักเรียนเอง จะออกมาในรูป ของความกระตือรือร้น ความใริรู้ใริเรยน ความรู้สึอยากเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแรงจูงใจมักเกิด สืบเนองมาจากแรงจูงใจภายนอก ดั่งนั้นครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะจัดกิจกรรมเพือสร้าง แรงจูงใจภายนอก โดยพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนุกสนานพลิดพลินไปกับ การเรยนภาษาไทย จนเกิดแรงจูงใจภายในขึ้นในตัวนักเรียน

8. เจตคติ คือ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ดี ไม่ดี ชอบ ไม่ชอบ และเจตคติที่ดีจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลให้กระทำต่อสิ่งที่ชอบด้วยความสนใจ ด้วยความตั้งใจจนเกิดผลดีจากการกระทำนั้น ๆ ดังนั้นครูภาษาไทยจึงควรพยายามปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทยด้วยวิธีการต่าง ๆ จนทำให้เกิดความรัก ความสนใจ และตั้งใจที่จะศึกษาหาความรู้ ตั้งใจที่จะฝึกฝนทักษะทางภาษาให้มีประสิทธิภาพตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย (2538, หน้า 54 - 64) กล่าวว่าไว้ว่า การทำความเข้าใจเด็กวัยรุ่นและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด ควรพิจารณาเป็นด้าน ๆ คือ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางด้านอารมณ์ และพัฒนาการทางด้านสังคม ซึ่งสติปัญญาของวัยรุ่นจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนถึงภาวะสูงสุดเมื่ออายุ 16 ปี วัยนี้จะสามารถใช้เหตุผล เข้าใจความหมายของคำพูดได้อย่างถูกต้อง มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ชอบแสวงหาความจริง กิตรีเริ่มสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เข้าใจเกี่ยวกับตนเองมากขึ้น มีพัฒนาการต่าง ๆ เช่น มีความจำดี มีสมาธิดี เข้าใจนามธรรม จินตนาการสูง เชื้อมั่นและมั่นคง

จากแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาวัยรุ่นดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ นั้น ถ้าครูภาษาไทยมีความเข้าใจนักเรียนให้ถูกต้องตามหลักพัฒนาการทุกด้าน จะทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยมีชีวิตชีวาขึ้น ทั้งนักเรียนและครูก็จะเกิดความสุขสนทนสนม บรรยากาศในการเรียนก็จะดีขึ้น และประสิทธิภาพในการเรียนภาษาไทยก็ดีขึ้นไปด้วย

ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดระยอง

ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดระยองจากหนังสือประวัติศาสตร์เมืองระยอง (เฉลิม ราชบุรี, 2549, หน้า 1 - 25) มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้คือ

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดระยอง

ระยองมีชื่อปรากฏในอัยการตำแหน่งนายทหารหัวเมือง พุทธศักราช 1998 รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ระบุเมืองระยองเป็นหัวเมืองชั้นตรี มีเจ้าเมืองตำแหน่งออกพระราชภักดีสงคราม และปรากฏชื่อในพงสาวดาร เมื่อ พุทธศักราช 2113 ในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาธรรมราชา แห่งกรุงศรีอยุธยา จากสภาพแวดล้อมและหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ทำให้เป็นที่เชื่อได้ว่า เมืองระยองนี้น่าจะได้ออกตั้งเมืองขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่ 16 คือเมื่อประมาณ

1,000 ปีมาแล้ว สมัยที่ขอมกำลังเรืองอำนาจ ครอบครองดินแดนสุวรรณภูมิ ที่นักโบราณคดีเรียกว่า “สมัยลพบุรี” (พุทธศตวรรษที่ 16-19) จากหลักฐานที่พบคือซากศิลาแลงคูค่ายที่ตั้งหลงเหลืออยู่ในเขตอำเภอบ้านค่าย อันเป็นศิลปะการก่อสร้างแบบขอม โดยในสมัยระยองมีชนพื้นเมือง คือ ชาวชอง ซึ่งเป็นเผ่าที่อาศัยกระจายอยู่โดยทั่วไปในภาคตะวันออก และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ตอนหนึ่ง กล่าวถึงเมืองระยองในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่างที่กรุงศรีอยุธยา กำลังจะเสียแก่พม่าเป็นครั้งที่ 2 ในสมัยพระเจ้าเอกทัศ ในเดือนขีปีพุทธศักราช 2509 พระยาวชิรปราการ หรือพระยาตากพร้อมไพร่พลประมาณ 500 คน ได้ตีฝ่าวงล้อมทัพพม่า มุ่งสู่ตะวันออกมาหยุดพักไพร่พลที่เมืองระยอง และได้ปราบปรามคณะกรรมกรเมืองที่แข็งข้อยึดเมืองระยองได้จากความสามารถครั้งนั้น เหล่าทหารจึงยกย่องให้เป็น “พระเจ้าตากสิน” ก่อนเดินทางไปยังเมืองจันทบุรี เพื่อยึดพื้นที่เป็นฐานที่มั่นสะสมกำลังในการกอบกู้อิสรภาพคืนจากพม่าได้ในปี พุทธศักราช 2113

ที่มาของคำว่า “ระยอง” ได้มีการสันนิษฐานไว้ 2 ประเด็น กล่าวคือ

1. กร่อนมาจากคำว่า “ราย่อง” ในภาษาชอง ซึ่งเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมที่พวกชองยึดครองอยู่ โดยแปลความหมายต่างกันเป็น 2 นัย คือ แปลว่า “เขตแดน” และอีกอย่างหนึ่งแปลว่า “ไม้ประคูดหรือคั่นประคูด” อันเป็นไม้พื้นเมืองที่ขึ้นเป็นคดงหนาแน่นปรากฏอยู่ทั่วไปจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของท้องที่ ด้วยเหตุนี้ท้องที่นี้จึงได้ชื่อว่า “ราย่อง” อีกอย่างหนึ่ง

2. มีคำบอกเล่าคล้ายตำนานว่า ในสมัยโบราณนานมาแล้วนั้น ได้มีชายของมาตั้งหลักแหล่งทำไร่ไถนา ทำมาหากินอยู่ในแถบที่เป็นจังหวัดระยองในปัจจุบัน จนชื่อเสียงกระฉ่อนเป็นที่รู้จักกันดีโดยทั่วไป จึงได้เรียกท้องที่นั้นว่า “ไร่ยายของ หรือนายายของ” แล้วก็เพี้ยนกลายมาเป็นระยอง

ตราประจำจังหวัดระยอง

ประกอบด้วย ภาพเกาะเสม็ด และภาพพลับพลา ซึ่ง เกาะเสม็ดในภาพ ตั้งอยู่นอกฝั่งตำบลเพ อำเภอมืองระยอง เป็นเกาะที่มีมะพร้าวมากและหาดทรายขาวสะอาดเหมือนน้ำตาลทราย และพลับพลาในภาพ คือ พลับพลาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าให้สร้างไว้เป็นที่ประทับระหว่างเสด็จประพาสเกาะนี้ บนเกาะเสม็ดมีกระโจมไฟสำหรับเป็นที่หมายของการเดินเรือชายฝั่ง เกาะเสม็ดนี้จึงเป็นสัญลักษณ์สำคัญส่วนหนึ่งของจังหวัดระยอง ใช้อักษรย่อว่า “รย”

ธงประจำจังหวัดระยอง

สีประจำจังหวัดระยองมี 3 สี คือ

1. สีแดง หมายถึง สีนักสู้ที่พระเจ้าตากได้กอบกู้ประเทศชาติ พักกองทัพที่ได้ตั้งสละคือ วัตถุประสงค์ของ

2. สีเหลือง หมายถึง สีรักชาติ

3. สีน้ำเงิน หมายถึง สีแห่งความสดใสร่าเริง สีแห่งความเย็น หมายถึง สีของน้ำทะเล ซึ่ง จังหวัดระยองมีทางติดต่อกับทะเลยาวไกลถึง 100 กิโลเมตร

คำขวัญประจำจังหวัดระยอง

“ผลไม้รสล้ำ อุตสาหกรรมก้าวหน้า น้ำปลารสเด็ด เกาะเสม็ดสวยหรู สุนทรภู่กวีเอก”

สภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจจังหวัดระยอง

ระยองยุคปัจจุบัน มีลักษณะดังนี้คือ

ขนาดที่ตั้งอาณาเขต และลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดระยองเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ 179 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3,551.9 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,220,000 ไร่ ประกอบด้วย 7 อำเภอ 1 กิ่ง คือ อำเภอเมืองระยอง อำเภอแกลง อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉาง อำเภอวังจันทร์ อำเภอบ้านค่าย อำเภอเขาชะเมา และกิ่งอำเภอ นิคมพัฒนา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตอำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่ฝั่งทะเลยาวประมาณ 100 กิโลเมตรของอ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตอำเภอนายายอาม อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตอำเภอสาคู และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบสลับที่ดอนเป็นลูกคลื่น พื้นที่ทางทิศเหนือและด้าน ตะวันออกเป็นที่ราบสลับภูเขาลาดต่ำลงสู่อ่าวไทยทางทิศใต้ ทะเลเว้าแหว่งติดอ่าวไทยประมาณ 100 กิโลเมตร มีแม่น้ำสำคัญ 2 สายคือ แม่น้ำระยอง มีความยาวประมาณ 50 กิโลเมตร ไหลผ่านท้องที่อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย อำเภอเมือง และไหลลงสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระยอง และแม่น้ำประแส เป็นต้นกำเนิดมาจากทิวเขาในจังหวัดจันทบุรี มีความยาวในช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดระยองประมาณ 26 กิโลเมตร ไหลผ่านในท้องที่อำเภอแกลง และไหลลงสู่พื้นที่ในตำบลปากน้ำประแส

สภาพภูมิอากาศ โดยทั่วไปเป็นแบบมรสุมเขตร้อน ลมทะเลพัดผ่านตลอดปี อากาศอบอุ่นไม่ร้อนจัด บริเวณชายฝั่งทะเลเย็นสบาย ในฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงตุลาคมของทุกปี

การนับถือศาสนาและประเพณีวัฒนธรรม ประชากรจังหวัดระยองรวมทั้งสิ้นประมาณ 546,570 คน ซึ่งชาวจังหวัดระยองรักความสงบ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดี ทำให้มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นก็ยังคงอยู่ โดยชาวพื้นเมืองมีสำเนียงพูดและภาษาถิ่นเฉพาะเรียกว่า “ภาษาระยอง” ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 98 นับถือศาสนาพุทธ พิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีจะคล้ายคลึงกับชาวพุทธในจังหวัดอื่น ๆ วัดยังคงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวระยองอยู่เสมอ มีวัดจำนวน 249 วัด นอกจากนี้ยังมีศาสนสถานของอิสลาม 8 แห่ง และศาสนสถานทางคริสต์ 9 แห่ง สำหรับวัฒนธรรมท้องถิ่นยังคงมีอยู่ การละเล่นที่เป็นพื้นบ้านดั้งเดิม เช่น หนังใหญ่วัดบ้านดอน เพลงอ้ายเปี การทำบุญกลางทุ่ง เป็นต้น

สภาพเศรษฐกิจและการทำมาหาเลี้ยงชีพของชาวระยอง จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีสภาพทางเศรษฐกิจดีจังหวัดหนึ่ง ปัจจุบันโครงสร้างได้เปลี่ยนไปมาก จากภาคเกษตรกรรมเป็นหลักเปลี่ยนเป็นภาคอุตสาหกรรม ภาคการท่องเที่ยว และบริการเป็นหลัก มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ทำสวน ทำไร่ และการประมง อยู่ตามชนบทมากกว่าในเมืองจากการที่รัฐบาลได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard) เมื่อพุทธศักราช 2524 ที่กำหนดให้จังหวัดระยองเป็นศูนย์อุตสาหกรรมหลัก และอุตสาหกรรมต่อเนื่องให้มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ผลจากการพัฒนาทำให้จังหวัดระยองเป็นเมืองเศรษฐกิจดี มีความเจริญอย่างต่อเนื่อง โดยมีฐานเศรษฐกิจสำคัญของชาติครบถึง 5 สาขาการผลิต คือ

1. สาขาเกษตรกรรม เป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวจังหวัดระยอง มีการทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ โดยมีผลผลิตที่สำคัญคือ มันสำปะหลัง สับปะรด เงาะ มังคุด ทุเรียน เป็นต้น

2. สาขาการประมง จังหวัดระยองมีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 100 กิโลเมตรเศษ เนื้อที่ทำการประมงทะเลประมาณ 6,225,000 ไร่ จึงมีการประกอบอาชีพประมงตลอดแนวชายฝั่ง มีการทำประมงน้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกันอย่างแพร่หลาย

3. สาขาอุตสาหกรรม จากการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้จังหวัดระยองมีแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณแถบชายฝั่งทะเล เพื่อสะดวกในการขนส่งสินค้า

4. ภาคธุรกิจและการพาณิชย์ จังหวัดระยองเป็นศูนย์กลางระหว่างจังหวัดในภาคตะวันออก เป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัด และมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก มีการประกอบธุรกิจอย่างกว้างขวางทั้งด้านการค้าปลีกและการค้าส่ง

5. การท่องเที่ยวและบริการ จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพความพร้อมด้าน การท่องเที่ยวสูง มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในตัวเมือง และนอกตัวเมือง นอกจากนี้ ยังมีแหล่งผลิตอาหารทะเล และผลไม้ที่มีชื่อเสียง รสชาติอร่อย เช่น พุริณ มังคุด เงาะ ฯลฯ มีสถานที่พักผ่อนสบาย ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำรายได้ให้จังหวัดประมาณ ปีละ 6.8 พันล้านบาท ซึ่งสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดระยอง ได้แก่

สถานที่ท่องเที่ยวในตัวเมือง

1. ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน อยู่บริเวณหน้าวัดลุ่มมหาชัยชุมพล ถนนตากสินมหาราช มีต้นสะตือขนาดใหญ่อยู่หน้าศาล อายุประมาณ 300 ปีกล่าวกันว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นำช้างมาผูกไว้ที่ต้นสะตือนี้ ครั้งเมื่อเสด็จประทับที่เมืองระยอง ก่อนไปรวบรวมไพร่พลและตั้งทัพ มั่นที่จันทบุรี เพื่อเตรียมกู้เอกราชของไทย ในศาลมีพระรูปหล่อของสมเด็จพระเจ้าตากสินใน ทำประทับยืน ศาลแห่งนี้เป็นที่นับถือของชาวเมืองระยอง มีงานสมโภชประจำปีในช่วงตรุษจีน

2. วัดป่าประดู่ อยู่ในเขตเทศบาลนครระยอง ถนนสุขุมวิท เป็นวัดเก่าแก่ ซึ่งสันนิษฐาน ว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ภายในพระวิหารมีพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดใหญ่ยาว 11.95 เมตร สูง 3.60 เมตร เป็นพระพุทธรูปไสยาสน์ซึ่งประทับอยู่ในท่านอนตะแคงซ้าย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็น พระพุทธรูปลักษณะที่พิเศษกว่าพระพุทธรูปองค์อื่น ๆ เดิมอยู่กลางแจ้ง เพิ่งจะมีการสร้างวิหารครอบ เมื่อปีพุทธศักราช 2524 และวัดแห่งนี้ได้รับการยกฐานะเป็นอารามหลวงมาตั้งแต่ปี 2533

3. ศาลหลักเมือง ตั้งอยู่บนถนนหลักเมือง ในเขตเทศบาลเมืองระยอง เดิมศาลเป็นไม้ ต่อมาก็เริ่มการปฏิสังขรณ์เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ลักษณะอาคารเป็นแบบศาลเจ้าจีน ตัวหลัก เมืองเดิมอยู่หน้าศาล มีร่วมกันแตกกันฝน ปัจจุบันมีการสร้างศาลหลักเมืองใหม่ และสร้างมณฑป จัดรูปครอบ เมื่อปีพุทธศักราช 2535 ศาลหลักเมืองเป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองระยอง มีงานสมโภชทุกปี

4. สวนศรีเมือง ชาวเมืองนิยมเรียกว่า “เกาะกลาง” ตั้งอยู่กลางเมืองด้านหลังศาลากลาง จังหวัดหลังเดิม เนื้อที่ประมาณ 70 ไร่ เคยเป็นแดนสำหรับประหารนักโทษ ปัจจุบันเป็นที่ตั้ง สวนสาธารณะ และสวนสุขภาพของประชาชน ร่มเย็นด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด ด้านหน้าเป็นที่ตั้ง ของหอพระพุทธอังคีรส ซึ่งเป็นอาคารทรงไทย หลังคาจัตุรมุข อันเป็นที่ประดิษฐานของ พระพุทธ อังคีรส ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดระยอง

5. พระเจดีย์กลางน้ำ อยู่ถนนตากสินมหาราช แยกขวาเข้าถนนสมุทรสงคราม ห่างจากตัว เมืองไปทางใต้ 2 กิโลเมตร องค์พระเจดีย์ตั้งอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำระยอง เมื่อครั้งใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำ “เจดีย์กลางน้ำ” ใช้เป็นสัญลักษณ์ของชาวเรือว่า ได้เดินทางมาถึงเมืองระยองแล้ว

ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของวัดปากน้ำ ในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปีจะมีงานประเพณีห่มผ้าพระเจดีย์ แข่งเรือยาวและงานลอยกระทง ซึ่งจัดสืบเนื่องกันมามากกว่า 60 ปี

6. หาดแหลมเจริญ ตั้งอยู่ปากน้ำ ห่างจากตัวเมืองระยอง 5 กิโลเมตร บริเวณแหลมเจริญสามารถสัมผัสได้ทั้งสองบรรยากาศ ในขณะเดียวกัน คือ บรรยากาศของทะเลและแม่น้ำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเลที่อยู่ใกล้ตัวเมืองมากที่สุด เหมาะสำหรับการไปพักผ่อนในช่วงบ่าย มีร้านอาหารทะเลที่ชาวระยองและนักท่องเที่ยวนิยมไปรับประทานกันมาก

7. หาดแสงจันทร์ ตั้งอยู่ตำบลปากน้ำใหม่ ห่างจากตัวเมือง 7 กิโลเมตร เป็นชายหาดติดกับหาดแหลมเจริญ เหมาะสำหรับการพักผ่อน สามารถเล่นน้ำทะเลได้ มีร้านอาหารทะเลสดที่ชาวระยองและนักท่องเที่ยวนิยมไปรับประทานกันมาก

สถานที่ท่องเที่ยวนอกตัวเมือง

1. หาดพูน และหาดปลา ตั้งอยู่ที่อำเภอบ้านฉาง ห่างจากตัวเมืองระยอง 32 กิโลเมตร และ 35 กิโลเมตรตามลำดับ เป็นชายหาดยาวติดต่อกันมีความสวยงามและความสงบ เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อน โดยเฉพาะที่หาดปลามีสวนสน ปลูกไผ่หนาแน่นสวยงามและร่มรื่น มีโรงแรมระดับมาตรฐาน และบังกาโลให้เลือกหลายแห่ง

2. อ่างเก็บน้ำดอกกราย ตั้งอยู่ในอำเภอลวกแดง ห่างจากตัวเมืองระยอง 34 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของโครงการศูนย์บริการพัฒนาปลวกแดงตาม โครงการพระราชดำริ จังหวัดระยอง-ชลบุรี เป็นศูนย์กลางการศึกษาพัฒนาเกษตร และศิลปอาชีพแก่ราษฎร มีหน่วยประสานงานโครงการต่าง ๆ ได้แก่ เกษตร การประมง ปศุสัตว์ การชลประทาน การพัฒนาชุมชน และการพัฒนาที่ดิน โครงการฯ ครอบคลุมพื้นที่กว่า 20,000 ไร่ เป็นสถานที่ที่มีคุณค่าแก่การศึกษาหาความรู้ ด้านการพักผ่อนหย่อนใจในแนวธรรมชาติที่สวยงาม ภายในอ่างเก็บน้ำมีพื้นที่ประมาณ 1,300 ไร่ อุดมไปด้วยปลานานาพันธุ์ มีศูนย์เพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด และกึ่งก้ามกราม แห่งเดียวของภาคตะวันออก ซึ่งมีพันธุ์ปลาไว้บริการและจำหน่ายปีละหลายสิบล้านตัว บนทุ่งกว้างรอบอ่างเก็บน้ำ มีศูนย์ทดลองการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ เช่น แกะ แพะ โค ไก่ และสุกร เป็นต้น

3. สวนสมุนไพร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์บำรุงรักษาและบ้านมาบข่า การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย บนทางหลวงหมายเลข 3192 ตำบลมาบข่า กิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ห่างจากตัวเมืองระยองประมาณ 25 กิโลเมตร มีพื้นที่ 60 ไร่ จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมสมุนไพร และเป็นศูนย์รวบรวมความรู้และงานวิจัยทดลองเรื่องสมุนไพรที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่ง

4. อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด เป็นอุทยานแห่งชาติกลางทะเล แห่งที่ 3 ซึ่งได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2524 มีเนื้อที่ ประมาณ 81,875 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่บนฝั่งและในทะเลตลอดจนเกาะต่าง ๆ อีกมากมาย ซึ่งแต่ละ แห่งจะมีน้ำทะเลใส หาดทรายขาว สวยงามเหมาะในการพักผ่อนหย่อนใจ

5. หาดแม่รำพึง - บ้านก้นอ่าว ห่างจากตัวเมืองระยองประมาณ 1 กิโลเมตร จากถนน สุขุมวิท มีทางแยกขวามือที่บ้านตะพง กิโลเมตร 229 เข้าหาดแม่รำพึงมีความยาว 10 กิโลเมตร หาดแม่รำพึงเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด เป็นชายหาดที่มีความสวยงาม มีความลาดชันน้อย เหมาะแก่การเล่นน้ำ บริเวณชายหาดร่มรื่นด้วยต้นไม้เหมาะแก่ การพักผ่อน สุดชายหาดเป็นที่ตั้งของบ้านก้นอ่าว ซึ่งเป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวนิยมไปพักผ่อน เล่นน้ำ

6. เขาแหลมหญ้า เป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด อยู่เลข บ้านก้นอ่าวไปเล็กน้อย ตามเส้นทางไปบ้านเพ เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ ริมทะเลบางส่วนเป็นแหลมยื่น ออกไปในทะเล มีชายหาดเล็ก ๆ สวยงาม

7. เกาะเสม็ด หรือเกาะแก้วพิสดาร ตั้งอยู่ในเขตตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง อยู่ห่างจาก ชายฝั่งบ้านเพ ประมาณ 3,125 ไร่ หรือ 5 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะเป็นเกาะรูปสามเหลี่ยม ส่วน ฐานของเกาะอยู่ทางทิศเหนือ ซึ่งหันหน้าเข้าสู่ฝั่งบ้านเพ มีภูเขาสลับซับซ้อนกันอยู่ 2-3 ลูก จากหัว เกาะทางทิศเหนือจรดท้ายเกาะด้านทิศใต้ มีที่ราบ และชายหาดที่สวยงามหลายหาด เกาะเสม็ดได้ ชื่อว่า เป็นเพชรน้ำงามของจังหวัดระยอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นสถานที่พักตากอากาศ ชายทะเลที่มีธรรมชาติสวยงามยิ่ง ประกอบด้วยทะเลที่เงียบสงบ น้ำใสสะอาด หาดทรายที่ ขาวบริสุทธิ์ ป่าไม้ และภูเขาที่ธรรมชาติสร้างขึ้นผสมกลมกลืนกัน มีบรรยากาศร่มรื่นเหมาะแก่ การพักผ่อนเล่นน้ำ กล่าวกันว่าเกาะเสม็ด คือ เกาะแก้วพิสดารในกวีนิพนธ์ของสุนทรภู่ อาจเป็น เพราะที่นี่มีหาดทรายขาวปานแก้วอยู่ทั่วไปก็เป็นได้ และเหตุที่ชื่อว่าเกาะเสม็ด เพราะเกาะนี้มีต้น เสม็ดขึ้นอยู่มาก ทั้งต้นเสม็ดขาวและเสม็ดแดง ซึ่งชาวบ้านนำมาใช้เป็นได้จุดไฟสถานที่ท่องเที่ยว บนเกาะเสม็ดประกอบด้วยบังกะโลที่พัก เกาะต่าง ๆ อ่าว และหาดทรายที่สวยงามมากมาย จากฝั่ง บ้านเพมองเห็นเกาะ เป็นที่ตั้งของชุมชนหมู่ บ้านเกาะเสม็ดและเป็นที่จอดเรือท่องเที่ยว การเดินทางระหว่างบ้านเพกับเกาะเสม็ด มีเรือให้บริการที่บ้านเพหลายท่าเรือ และเรือมีหลายขนาด บรรจุคนได้ตั้งแต่ 10 - 100 คน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 25 นาที สำหรับนักท่องเที่ยวจำนวน น้อยหากไม่ต้องการเช่าเรือโดยสารเสียค่าโดยสารเที่ยวละ 50 บาท มีเรือให้บริการตั้งแต่ 06.00-18.00 น.

8. เกาะกฐี เป็นเกาะหนึ่งในวรรณกรรมของสุนทรภู่ เช่นเดียวกับเกาะแก้วพิสดาร อยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะเสม็ด ห่างจากฝั่งประมาณ 6 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ และมีลูกเกาะบริวาร 2 เกาะ คือเกาะท้ายค้างคาว และเกาะถ้ำฤๅษี เกาะกฐีเป็นที่ตั้งที่ทำการของหน่วยอุทยานย่อยของอุทยานฯ มีธรรมชาติที่เงียบสงบ หาดทรายสวยงาม โดยรอบมีแนวปะการังตลอดชายฝั่ง เหมาะแก่การดำน้ำดูปะการัง

9. เกาะกรวย เกาะขาม และเกาะปลาต้ม เป็นเกาะที่อยู่ทางตอนเหนือของเกาะกฐี เป็นเกาะที่มีธรรมชาติสวยงามมีแนวหาดทรายเฉพาะที่เกาะขามและเกาะปลาต้ม สภาพได้ทะเลโดยรอบมีแนวปะการังที่สวยงาม

10. สวนพฤกษชาติโสภณ ตั้งอยู่ใกล้ปากทางเข้าบ้านเพ ทางด้านขวามือเป็นสวนที่มีต้นไม้มากชนิดแห่งหนึ่งในประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 32 ไร่ ในสวนมีเรือนไทยโบราณอายุกว่า 100 ปี จำนวน 3 หลัง ซึ่งตกแต่งด้วยเครื่องเรือน และเครื่องใช้ชีวิตประจำวันของคนไทยสมัยก่อน นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาสมัยบ้านเชียง มาตั้งแสดง สวนพฤกษชาติโสภณนี้เจ้าของได้อุทิศให้มูลนิธิเสวตโสภณ เพื่อเป็นมรดกไทยสำหรับให้ประชาชนศึกษาหาความรู้ด้านพฤกษศาสตร์และโบราณคดี

11. บ้านเพ อยู่ห่างจากตัวเมืองระยอง 19 กิโลเมตร เป็นตำบลในเขตอำเภอเมืองระยอง เป็นท่าเทียบเรือประมงและสะพานปลา นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งท่าเรือไปเกาะเสม็ด เป็นแหล่งขายสินค้าพื้นเมืองที่เป็นผลิตภัณฑ์จากอาหารทะเลแหล่งใหญ่ของจังหวัดระยอง

12. สวนสนหรือสวนรุกขชาติเพ อยู่ห่างจากบ้านเพตามถนนเลียบชายหาดทางไปแหลมแม่พิมพ์ ชายทะเลช่วงนี้ร่มรื่นไปด้วยป่าสนทะเลเขียวชอุ่มอยู่ 2 ข้างทางรถยนต์เป็นระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร บางช่วงของถนนมีต้นสนหนาแน่น มองดูคล้ายรถยนต์แล่นผ่านอุโมงค์ต้นสนดูสวยงามมาก เป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวไปพักผ่อน ไปเล่นน้ำ มีร้านอาหารและที่อาบน้ำบริการแก่นักท่องเที่ยว สวนสนอยู่ในความดูแลของกองบำรุงกรมป่าไม้

13. สวนวังแก้ว เป็นบริษัของสวนวังแก้ว จำกัด อยู่เลยสวนสนไปตามถนนเรียบชายฝั่งทะเลประมาณ 11 กิโลเมตร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเอกชนที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดระยอง ภายในบริเวณมีธรรมชาติที่สวยงามทั้งสวนป่าธรรมชาติและไม้ดอกไม้ประดับ มีหาดทรายและอ่าวหลายแห่ง เปิดให้เข้าชมทุกวันและมีบริการด้านที่พัก

14. แหลมแม่พิมพ์ อยู่เลยสวนวังแก้วไปตามถนนเรียบชายฝั่งทะเลประมาณ 11 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองระยอง 48 กิโลเมตร ซึ่งการเดินทางถนนสุขุมวิท มีทางแยกไปแหลมแม่พิมพ์หลายทาง แหลมแม่พิมพ์มีธรรมชาติที่สวยงามเหมาะแก่การเล่นน้ำ

15. หมูเกะมัน เป็นหมูเกะที่อยู่ในเขตตำบลกร่ำ อำเภอแกลง ซึ่งประกอบด้วย 3 เกะ และอยู่ใกล้ฝั่งทะเลมากที่สุด คือ เกะมันใน ถัดไปเป็นเกะมันกลาง และเกะมันนอก

16. หมูเกะมันใน เป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยมีพระราชประสงค์ให้เกะมันเป็นที่ดำเนินการ โครงการสมเด็จพระอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล เกะมันในมีอ่างที่นาสนใจอยู่หลายแห่ง เช่น อ่าวต้นมะขาม อ่าวหินโขดหญ้า อ่าวโกกง และอ่าวหน้าบ้าน ซึ่งมีปะการังสวยงามมาก เกะมันในอยู่ห่างจากแหลมแม่พิมพ์ประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่ห่างจากปากน้ำประแส 10 กิโลเมตร

17. เกะกลางและเกะมันนอก เป็นเกะสัมปทาน มีหาดทรายสวยงามและเหมาะสำหรับการพักผ่อน ทั้ง 2 เกะมีบริการด้านที่พัก

18. อนุสาวรีย์สุนทรภู่ อยู่เลยแหลมแม่พิมพ์ตามทางไปอำเภอแกลง ประมาณ 55 กิโลเมตร เป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงท่านสุนทรภู่กวีเอกของไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเปิดให้เข้าชมเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พุทธศักราช 2513 บริเวณอนุสาวรีย์มีรูปปั้นตัวละครเอกในเรื่องพระอภัยมณีจัดแสดงไว้ด้วย

19. วัดวังหว้า ตั้งอยู่ที่ตำบลวังหว้า อำเภอแกลง จังหวัดระยอง บนทางหลวงหมายเลข 3161 ห่างจากอำเภอแกลงประมาณ 4 กิโลเมตร และห่างจากอนุสาวรีย์สุนทรภู่ประมาณ 6 กิโลเมตร สร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2426 และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นสมัยที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่วัดวังหว้ามีชื่อเสียงมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก หลวงปู่คร่ำ โสทรโร (คร่ำ อรัญวงศ์) ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่วัดแห่งนี้มาโดยตลอด อาทิ การชักชวนชาวบ้านในการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างเดิมในวัดวังหว้าที่ทรุดโทรมจนไม่สามารถบูรณะดั้งเดิมได้ เพื่อทำการปลูกสร้างใหม่ การจัดสร้างโรงเรียนและการรวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ในการทำนุบำรุงการศึกษาให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตตำบลวังหว้า นอกจากนี้หลวงปู่คร่ำ โสทรโรยังมีชื่อเสียงในการวิปัสสนา อันเป็นที่เลื่องลืออีกด้วย

20. วัดสภานาถธรรมาราม ตั้งอยู่ในตัวอำเภอแกลงเป็นวัดใหญ่ สร้างเมื่อ พุทธศักราช 2488 เป็นวัดที่มีพระอุโบสถสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกบริเวณมุมกำแพงแก้วได้จำลองพระพุทธรูปเจดีย์ที่สำคัญของแต่ละภาคไว้ คือ องค์พระปฐมเจดีย์ พระธาตุพนม พระธาตุไชยา และพระเจดีย์พุทธคยาจำลอง

21. ศาลสมเด็จพระหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ตั้งอยู่ใกล้ปากน้ำประแส อำเภอแกลง อยู่ห่างจากถนนสุขุมวิท ตรงกับกิโลเมตรที่ 278 เข้าไป 9 กิโลเมตร ภายในศาลประดิษฐานรูปหล่อขนาดเท่าองค์จริงของพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย เป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองระยอง

22. อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง อยู่ในเขตอำเภอแกลง ห่างจากตัวเมืองระยอง ประมาณ 71 กิโลเมตร ถือว่าอยู่ในสภาพธรรมชาติแหล่งสุดท้ายของจังหวัดระยอง ประกอบด้วย ป่าดงดิบที่สวยงาม อุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้จำพวกวานต่างๆขึ้นอยู่ทั่วไป มีน้ำตกสวยงาม หน้าผา และถ้ำหลายแห่ง มีชื่อเสียง นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง ยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ที่สำคัญที่สุด คือ แม่น้ำประแส เนื้อที่ 83.6 ตารางกิโลเมตร ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2518 สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอุทยานได้แก่ น้ำตกเขาชะเมา (น้ำตกคลองน้ำใส) ผาสวรรค์ น้ำตกคลองปลาเค้า น้ำตกคลองหินเพลิง และเขาวงกต

เทศกาล งานประเพณี และของกินของฝาก

เทศกาล งานประเพณี

1. งานวันสุนทรภู่ เป็นงานเทศกาลประจำปี จัดในช่วงฤดูผลไม้ประมาณเดือน พฤษภาคมของทุกปี สถานที่จัด ณ ตลาดกลางเพื่อการเกษตรและผลไม้ตะพง อำเภอเมืองระยอง มีขบวนแห่รถประดับด้วยผลไม้ ประกวดธิดาชาวสวน ประกวดผลไม้ การจำหน่ายผลไม้และผลิตภัณฑ์จากอาหารทะเล และการแสดงมหรสพ ตลอดจนการแสดงนิทรรศการด้านการเกษตร ของภาครัฐและเอกชน
2. งานห่มผ้าพระเจดีย์กลางน้ำ เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงวันเพ็ญ เดือนสิบสอง ณ วัดปากน้ำ อำเภอเมืองระยอง ในงานจัดให้มีการห่มผ้าพระเจดีย์กลางน้ำ การแข่งขันเรือยาว การลอยกระทงและการแสดงมหรสพต่าง ๆ
3. งานทอดผ้าป่ากลางน้ำ เป็นงานประเพณีของชาวบ้านปากน้ำประแส ที่ได้ทำ คัดต่อกันมาเป็นเวลานานจนไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่าเริ่มทำมาตั้งแต่เมื่อใด แต่คาดว่าได้ทำสืบเนื่อง มาไม่ต่ำกว่า 100 ปี ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ที่ปัจจุบันมีอายุ 90 ปี และได้เห็นงานนี้มา ตั้งแต่เล็ก ซึ่งการจัดงานในสมัยเริ่มแรกนั้นชาวบ้านจะช่วยกันแต่งเรือผ้าป่าอย่างสวยงามและนำไป ลอยลืออยู่กลางน้ำ ประมาณ 5 โมงเย็น จึงจะอาราธนาพระสงฆ์ลงเรือออกไปชักฟืมผ้าป่าที่กลาง น้ำ แต่เนื่องจากปัจจุบันมีประชาชนศรัทธามากขึ้น จึงได้จัดฟืมผ้าป่าไว้ที่ริมท่าหรือริมคลองใกล้ บ้านของตน แล้วอาราธนาพระมาชักฟืมผ้าของตนด้วย หลังจาพิธีทอดผ้าป่าในเรือกลางน้ำเสร็จสิ้น แล้ว งานประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำของชาวบ้านประแสแห่งนี้ จะจัดให้มีในช่วงเดียวกับงานเทศกาล ลอยกระทงของทุกปี
4. งานสมเด็จพะเจ้าตากสินมหาราชและงานกาชาดจังหวัดระยอง จัดขึ้นในช่วงปลาย เดือนธันวาคมถึงต้นเดือนมกราคมของทุกปี ส่วนใหญ่จะจัด 7 วัน 7 คืน ณ บริเวณสนามกีฬากลาง จังหวัด เป็นงานประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ในงานมีการแสดงนิทรรศการของหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การจำหน่ายสินค้า การแสดงมหรสพและการออกร้านกาชาด

ของกินของฝาก

1. ผลิตภัณฑ์อาหารทะเล พวกของทะเลแห้งทั้งหลาย ได้แก่ กะปิ น้ำปลา กุ้งแห้ง ปลาหมึก ปลาเค็ม และปลากรอบสามรส เป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันดี ในด้านของคุณภาพและราคาย่อมเยา ย่านจำหน่ายที่รู้จักกันดีคือ ตลาดบ้านเพ หรือตลาดในตัวเมืองระยอง
2. ผลไม้ สินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดระยอง ในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน คือ ผลไม้ประเภททุเรียน เงาะ มังคุด สละ ระกำหวาน ในช่วงฤดูผลไม้จะมีนักท่องเที่ยวคนไทยนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวและหาซื้อผลไม้ ที่มีรสอร่อย ราคาย่อมเยาและคุณภาพดี
3. ผลไม้แปรรูป ได้แก่ ทุเรียนทอด ทุเรียนกวน สับปะรดกวน วนัผลไม้ โดยเฉพาะทุเรียนทอดเป็นสินค้าแปรรูปที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ด้วยรสชาติที่กลมกล่อม เค็ม มีจำหน่ายตามร้านขายของที่ระลึก ตลาดบ้านเพ ตลาดกลางเพื่อการเกษตรและผลไม้ตะพง และตลาดในตัวเมืองระยอง
4. ผลิตภัณฑ์เปลือก เป็นอุตสาหกรรมครอบครัวของชาวตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จะหาซื้อผลิตภัณฑ์นี้ได้ที่ร้านกลุ่มสตรีอาสาพัฒนา บริเวณอนุสาวรีย์สุนทรภู่ และกลุ่มสตรีบึงสำนึกใหญ่
5. ผลิตภัณฑ์เครื่องแก้วคริสตัล เป็นเครื่องแก้วที่ผลิตขึ้น โดยฝีมือคนไทยที่มีคุณภาพทัดเทียมกับต่างประเทศ โดยเครื่องแก้วแต่ละชิ้นจะถูกเจียรไนและตกแต่งลงลาย จากช่างฝีมือแรงงานที่ผ่านการอบรมและฝึกฝนงานเจียรไนมาเป็นอย่างดี เวชมาและเลือกซื้อสินค้าได้ที่ โรงงานโลดัส อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

ระยองในอดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อย้อนกลับไปในอดีตที่ผ่านมา ระยองเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ที่มีพื้นที่และประชากรที่อยู่ในลำดับท้าย ๆ ของประเทศ ไม่ได้เป็นที่สนใจของนักธุรกิจและนักลงทุน ถึงกระนั้นระยองก็ยังมีชื่อเสียง มีสิ่งดึงดูดที่ทำให้ผู้คนทั่วประเทศรู้จักเมืองระยองเป็นอย่างดี ในนามของเมืองระยองที่มีผลไม้อันโอชะหลายชนิดด้วยกัน โดยเฉพาะทุเรียน เงาะ และมังคุด มีน้ำปลาที่มีรสชาติเป็นที่ติดอกติดใจของคนทั่วประเทศ มีกะปิซึ่งทำมาจากกุ้งตัวเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “กุ้งเคย” ที่มีกลิ่นหอมอร่อยเมื่อใช้ในการประกอบอาหาร มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ได้อย่างลงตัว เช่น หาดสวนสน สวนวังแก้ว เกาะแก้วพิสดาร หาดแหลมแม่พิมพ์ น้ำตกเขาชะเมา เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นที่ยังรู้จักกันดีในนามเมืองแห่งกวีเอกของโลก กวีเอกแห่งเมืองสยาม คือ ท่านสุนทรภู่ แต่ปัจจุบันมีสิ่งที่ทำให้คนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศรู้จักระยองดีขึ้น ในนามเมืองแห่งดินแดนอุตสาหกรรมซึ่งมีมากกว่า 1,000 โรง จึงทำให้เมืองระยองเป็นเมืองที่นักธุรกิจทั่วโลกให้ความสนใจเป็นพิเศษในการลงทุน จังหวัดระยองจึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนได้ฉายาว่า “เมืองทองแห่งภาคตะวันออก”

ความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์

ความหมายของ “มัคคุเทศก์”

บุปผา กุมนานนท์ (2528, หน้า 1) กล่าวว่า มัคคุเทศก์ (มัคฺ + อุทฺเทศก) เป็นคำในภาษาบาลี แปลว่า ผู้นำทาง ผู้ชี้ทาง ผู้นำเที่ยว ตรงกับคำว่า Tourist Guide หรือนิยมเรียกโดยย่อว่า Guide

สุภาพร มากแจ้ง (2539) กล่าวว่า มัคคุเทศก์เป็นคำสมาสของคำ มคฺ (ทาง) กับอุทฺเทศก (ผู้ชี้แนะ) แปลตามศัพท์ว่า ผู้นำทาง ใช้หมายถึง ผู้ทำหน้าที่นำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Guid, Touris , Guide , Courier หรือ Tour Leader

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537) กล่าวว่ามัคคุเทศก์เป็นคำสนธิระหว่างคำ “มัคฺ” กับคำว่า “อุเทศก” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Guide หมายถึง ผู้นำทาง ผู้ชี้ทาง ผู้นำเที่ยว มัคคุเทศก์จะเป็นผู้ทำหน้าที่พานักท่องเที่ยวต่างถิ่นไปท่องเที่ยวตามสถานที่ที่นักท่องเที่ยวต้องการ และทำหน้าที่ชี้แจง อธิบายตอบคำถามที่นักท่องเที่ยวถาม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า มัคคุเทศก์ คือ ผู้ชี้ทาง หรือผู้นำทางให้แก่ นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นผู้คอยดูแล อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยวและความสำคัญของมัคคุเทศก์ที่มีต่อการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว

นักการศึกษากล่าวเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

ประหยัด กาลวงศ์ ณ อยุธยา (2525, หน้า 249) กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยว คือการเคลื่อนที่ของคนจากที่อยู่เดิมไปยังจุดหมายปลายทางอีกแห่งหนึ่ง เป็นการเดินทางไปแล้วกลับโดยใช้เวลาเพียงชั่วคราว เพื่อพำนัก ณ จุดหมายปลายทาง พร้อมกับแสวงหาความสุข ความสบาย ในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วเดินทางกลับ

จีระ กาญจนศักดิ์ (2541) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว คือ การเดินทางพักผ่อน หย่อนใจหรือเพื่อหาความสนุกสนาน การประชุมสัมมนาเพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อการติดต่อธุรกิจลดลดจนการเยี่ยมชมญาติมิตร

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว คือการเดินทางจากที่อยู่เดิมไปยังอีกสถานที่หนึ่ง เพื่อไปพักผ่อนหย่อนใจหรือประชุมสัมมนาในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วเดินทางกลับ

ความสำคัญของมัคคุเทศก์ที่มีต่อการท่องเที่ยว

บุคคลที่มีความสำคัญต่อธุรกิจการท่องเที่ยว คือ มัคคุเทศก์ ซึ่งมีนักการศึกษากล่าวถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์ที่มีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ (2531, หน้า 3) กล่าวถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์ไว้ว่า มัคคุเทศก์เป็นผู้มีความสำคัญในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าบุคลากรอื่น ๆ เนื่องจากเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนคอยชี้แนะอธิบาย สิ่งต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบ ตามธรรมเนียมนักท่องเที่ยวย่อมเป็นคนแปลกหน้าในท้องถิ่น ที่ไม่คุ้นเคยถึงสถานที่ และผู้คน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ถ้าหากนักท่องเที่ยว ไปชมสถานที่ตามลำพังโดยไม่มียมัคคุเทศก์คอยช่วยเหลือย่อมเกิดความยากลำบาก หรือได้รับ ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ไม่คุ้มกับเวลา และเงินทองที่เสียไป ฉะนั้นนักท่องเที่ยวจึงต้องการ มัคคุเทศก์เป็นผู้นำทางให้ ยิ่งเป็นการเดินทางต่างถิ่นมากเท่าใดความจำเป็นในการต้องการ มัคคุเทศก์ก็จะยิ่งมากขึ้น

บุปผา กุมนานนท์ (2528, หน้า 3) กล่าวถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์ที่มีต่อ การท่องเที่ยวดังนี้

1. ทำให้การท่องเที่ยวไปได้ทั่วถึงมากกว่า และไม่ละเลยสิ่งที่สำคัญ ๆ
2. ทำให้เข้าใจเรื่องราวความเป็นมา ประวัติศาสตร์ และพงศาวดารถูกต้องมากกว่า
3. คำนวณระยะเวลาที่จะใช้ในการท่องเที่ยวแน่นอนกว่า
4. นักท่องเที่ยวเกิดความปลอดภัยมากกว่า ทั้งด้านสวัสดิภาพ และทรัพย์สิน
5. การมีมัคคุเทศก์ช่วยให้ประหยัดมากกว่าไม่มี
6. ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวก และสบายใจมากกว่า
7. ช่วยให้การท่องเที่ยวนั้นเกิดความประทับใจ และฝังใจมากกว่า

ชญาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537, หน้า 42) กล่าวถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์เป็นสองทาง ได้แก่

1. ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว ได้มีผู้กล่าวว่า มัคคุเทศก์ที่ดีจะต้องแสดงบทบาทครู นักจิตวิทยา นักแสดง และนักพูด ซึ่งแต่ละบทบาทมีลักษณะดังนี้

1.1 บทบาทครู มีหน้าที่ในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว และ ตอบคำถามของนักท่องเที่ยวให้กระจ่างชัดในระดับหนึ่ง ดังนั้นมัคคุเทศก์ควรจะต้องมีความรอบรู้ใน สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนของตน เช่น จำนวนประชากร ประวัติของชุมชน สถานที่ควรชมและ เทศกาลต่าง ๆ

1.2 บทบาทนักจิตวิทยา สิ่งที่มีมัคคุเทศก์ต้องใช้หลักจิตวิทยาพิจารณา คือ การเรียนรู้ ถึงธรรมชาติ และความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละชาติแต่ละภาษา และหากกลยุทธ์ปฏิบัติต่อ บุคคลเหล่านั้นให้สอดคล้องกับความต้องการที่ต่างกันไป

1.3 บทบาทนักแสดง การเดินทางไกลบางครั้งต้องใช้เวลานานอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย หากมัคคุเทศก์มีความสามารถในการจัดการสถานการณ์ สร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวอาจทำให้นักท่องเที่ยวคลายความเบื่อหน่าย ความกังวล ในการเดินทางได้ การจะทำเช่นนี้ได้มัคคุเทศก์จะต้องใช้บทบาทนักแสดง เช่น นักร้อง นักเต้น การนำกิจกรรม

2. ความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยว มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็จะซึมซับเอาลักษณะเช่นนั้นไปเป็นภาพของตัวแทนของคนในชุมชนนั้น ในช่วงเวลาอันสั้นบุคคลที่นักท่องเที่ยวพบและติดต่อกันมากที่สุด คือ มัคคุเทศก์ ข้อมูลและภาพพจน์ที่ได้รับอาจถูกหรือผิด ดีหรือเลว นักท่องเที่ยวไม่มีโอกาสจะตรวจสอบสิ่งที่มัคคุเทศก์เล่า อธิบายหรือแสดงออกจึงเปรียบเสมือนภาพสะท้อนของคนและชุมชนนั้น ในลักษณะความสำคัญ 2 ประการคือ

2.1 บทบาทนักพูด สร้างภาพที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง มีความจริงใจ และปรารถนาดีต่อนักท่องเที่ยว มีน้ำใจ และซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ

2.2 บทบาทนักอนุรักษ์ มัคคุเทศก์จะต้องให้ความเคารพต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติอันสวยงาม สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ต่าง ๆ มัคคุเทศก์ต้องคอยสอดส่องดูแลไม่ให้สิ่งเหล่านั้นถูกทำลาย และไม่ชักชวน นักท่องเที่ยว ทำผิดกฎหมาย

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า มัคคุเทศก์มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ครบตามที่ต้องการ ได้รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลินมีความประทับใจ ท่องเที่ยวได้อย่างประหยัด และได้รับความสะดวกสบายปลอดภัย

คุณสมบัติและความสามารถของมัคคุเทศก์

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537) กล่าวว่า ผู้ที่เป็นมัคคุเทศก์ที่ดีควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความสามารถในการสร้างความประทับใจและการผูกมิตรกับผู้อื่น มีลักษณะมองโลกในแง่ดี สดชื่นร่าเริง มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อ ห่วงใยผู้อื่น มีอัธยาศัยไมตรี

2. มีบุคลิกภาพดี คือมีร่างกายสมบูรณ์ ไม่อ้วน หรือผอมจนเกินไป มีความคล่องแคล่ว ว่องไว กระฉับกระเฉง มีอารมณ์มั่นคงเยือกเย็น แต่งกายเหมาะสมกาลเทศะ และวาจาสุภาพ

3. มีความรู้ดี คือ ต้องสนใจสิ่งรอบตัว ช่างสังเกต รักการค้นคว้า เป็นนักอ่าน นักฟัง มีความจำดี และรู้จักวิเคราะห์แยกแยะเหตุผลข้อเท็จจริง

4. มีวาทีศิลป์ดี คือ มีน้ำเสียงชัดเจน แจ่มใสชวนฟัง มีจังหวะลีลาการพูด ใช้ระดับภาษาเหมาะสมกับผู้ฟัง สื่อความหมายชัดเจน ลำดับการพูดดี และสามารถเข้าใจผู้ฟัง ไม่เบื่อหน่าย

5. มีความรักงาน มัคคุเทศก์ที่มีความรักงาน จะรักที่จะให้ความดูแลนักท่องเที่ยว รักที่จะอธิบาย กระตือรือร้นที่จะนำนักท่องเที่ยวไปชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ ยินดีที่จะหยิบยื่นประสบการณ์ที่ดีมีค่าให้แก่นักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ และรักที่จะค้นคว้าหาความรู้ เพื่อจะให้ผลงานของตนมีประสิทธิภาพ และพอใจที่จะพัฒนางานของตน

ความสามารถของมัคคุเทศก์

จากคุณสมบัติของมัคคุเทศก์ดังกล่าวข้างต้น มัคคุเทศก์ยังต้องมีความสามารถที่จะทำให้คุณสมบัตินั้นเด่นชัดเป็นที่ประจักษ์ มัคคุเทศก์ยังต้องมีความสามารถประกอบด้วย

1. ความสามารถด้านภาษา งานของมัคคุเทศก์เป็นงานที่ต้องใช้ภาษาเป็นหลัก โดยเฉพาะภาษาพูด มัคคุเทศก์จึงต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอยู่ในเกณฑ์ดี คือสามารถที่จะสื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวได้อย่างคล่องแคล่วถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา
2. ความสามารถด้านวิชาการ เป็นความรู้ที่มัคคุเทศก์จะต้องใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทย และความรู้รอบตัวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
3. ความสามารถด้านการนำเที่ยว เป็นหัวใจสำคัญของอาชีพมัคคุเทศก์ หากขาดความสามารถด้านการนำเที่ยว ก็ไม่อาจประสบความสำเร็จในอาชีพได้ มัคคุเทศก์ที่มีความสามารถด้านการนำเที่ยวจะทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินประกอบด้วยสาระความรู้ และการพักผ่อนอย่างแท้จริง นักท่องเที่ยวจะไม่เหน็ดเหนื่อยกับการได้รับความรู้ แต่จะเบื่อหน่ายกับมัคคุเทศก์ที่ขาดความรู้ไม่สามารถแสดงตามหลักการของการท่องเที่ยวได้ ซึ่งความสามารถด้านการท่องเที่ยวประกอบด้วย ความสามารถในการจัดเวลาความสามารถในการวิเคราะห์นักท่องเที่ยว และความสามารถในการสร้างความสนใจ
4. ความสามารถด้านการแก้ปัญหา มัคคุเทศก์ที่ดีต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และการจะแก้ปัญหาได้ดีนั้นต้องมีการเตรียมการที่ดี โดยศึกษาล่วงหน้าถึงปัญหาอันอาจเกิดขึ้นในการนำชมแต่ละรายการ และศึกษาขั้นตอนของการแก้ปัญหาเหล่านั้นและจัดเตรียมอุปกรณ์หรือวิธีการไว้ล่วงหน้า โดยมีสิ่งสำคัญ คือ ความมีสติมั่นคงและรอบคอบ

สรุปได้ว่า การเป็นมัคคุเทศก์ที่ดีนั้นต้องมีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการสร้างความประทับใจ มีความเป็นผู้นำ ในการท่องเที่ยว มีความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ น่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพ

บทบาทและหน้าที่ของมัคคุเทศก์

เดกิง สวาสดิพันธ์ (2525, อ้างถึงใน ชยากรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2537, หน้า 15) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์ไว้ดังนี้

1. เป็นตัวแทนของชาติ สร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ชาติ และหลีกเลี่ยงที่จะทำให้ภาพพจน์เสีย ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีความเป็นอยู่ และให้เข้าใจในสถาบันต่าง ๆ ของชาติ

2. รับผิดชอบงานที่ตนได้รับมอบหมาย

3. ปฏิบัติงานในหน้าที่มัคคุเทศก์ให้สมบูรณ์ คอยดูแลอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ที่น่าสนใจ ดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ให้คำแนะนำในการซื้อของแก่นักท่องเที่ยว

จรรยาบรรณของมัคคุเทศก์

สุภาพร มากแจ้ง (2539) ได้กล่าวถึงความหมายของมัคคุเทศก์ คือ ข้าราชการปฏิบัติของมัคคุเทศก์ เพื่อธำรงไว้ซึ่งเกียรติภูมิของสถานภาพแห่งวิชาชีพ ทำให้อาชีพมัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่มีเกียรติได้รับการยกย่องนับถือในฐานะเป็นตัวแทนของประเทศ และชนชาวไทย เป็นทูตทางวัฒนธรรม และทูตสันติภาพ ซึ่งมีข้อพึงปฏิบัติ ดังนี้

1. ความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ มัคคุเทศก์พึงปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน จนกระทั่งนักท่องเที่ยวผู้ที่พักโดยสวัสดิภาพ ไม่ทอดทิ้งให้นักท่องเที่ยวเผชิญโชคโดยลำพัง หรือละเลยไม่เอาใจใส่ดูแลความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

2. ความซื่อสัตย์สุจริต มัคคุเทศก์ไม่พึงปล่อยให้ความโลภ ความเห็นแก่ตัวเข้าครอบงำ และถือโอกาสจากความไว้วางใจของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเสียประโยชน์ เช่น นำนักท่องเที่ยวไปซื้อของเฉพาะร้านที่จ่ายค่าบริการพิเศษให้มัคคุเทศก์โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของสินค้ากับราคาที่นักท่องเที่ยวต้องจ่าย ผลของการทำเช่นนี้ ไม่ได้กระทบเฉพาะชื่อเสียงของมัคคุเทศก์เท่านั้น ยังส่งผลไปถึงบริษัทที่มัคคุเทศก์สังกัดอยู่เลยไปถึงชื่อเสียงของประเทศชาติและชนในชาติด้วย

3. ความรู้จักประมาณคน มักคุเทศก์พึงเข้าใจว่าคนอยู่ในฐานะผู้ให้บริการ นักท่องเที่ยวเป็นผู้รับบริการ เปรียบเสมือนนายจ้าง จึงไม่ควรตีคนเสมอกับนักท่องเที่ยวด้วยกิริยาท่าทาง ความประพฤติกเลาะวาทา เช่น ไม่ตะโกน หรือตบมือดัง ๆ เพื่อเรียกนักท่องเที่ยว ไม่แสดงอาการ ขัดเคืองหรือเบื้อหน้าเมื่อนักท่องเที่ยวพลัดเวลามาก ๆ ไม่เกรี้ยวกราดเอาแต่ใจเมื่อนักท่องเที่ยว ไม่ปฏิบัติตามกำหนดการที่วางไว้ รวมทั้งไม่ร่วมรับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มกับนักท่องเที่ยว โดยไม่ได้รับการเชื้อเชิญ เป็นต้น หากเกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้นมักคุเทศก์ควรหาทางออกอย่างละมุน ละม่อมไม่ก่อให้เกิดความหมางใจแก่นักท่องเที่ยว

4. มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ มักคุเทศก์พึงเข้าใจว่า มนุษย์ทุกคนปรารถนาความรัก ความเอาใจใส่ดูแล ต้องการให้เห็นว่าตนเป็นคนสำคัญ จึงควรปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวอย่างเสมอหน้า เอาใจใส่ดูแลอย่างทั่วถึงไม่เลือกที่รักมักที่ชัง รมัควะวังที่จะไม่ก่อให้เกิดนักท่องเที่ยวเกิดความ กระทบกระเทือนใจโดยมิได้เจตนา เช่น การเล่าเรื่องตลกของชาติต่าง ๆ ที่อาจกลายเป็นการดู หมิ่นเจ้าของชาตินั้นได้ พึงยึดหลักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

5. ความเมตตา กรุณา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มักคุเทศก์พึงเข้าใจจุดประสงค์ ของนักท่องเที่ยวว่าต้องการ ความสุข ความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้ มักคุเทศก์เป็น ผู้สามารถสนองความประสงค์ได้โดยกระตือรือร้นและเต็มใจ ไม่ก่อทุกข์ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น การเล่าเรื่องส่วนตัวหรือความทุกข์ร้อนเพื่อขอความเห็นใจ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเป็นมักคุเทศก์ที่ดีนั้น ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีความ รับผิดชอบตลอดเวลา ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตน พึงเข้าใจอยู่เสมอว่าตนอยู่ในฐานะผู้ให้บริการ ปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวเสมอหน้า เอาใจใส่ดูแลอย่างทั่วถึง กระตือรือร้นและเต็มใจในการปฏิบัติ หน้าที่ให้แก่นักท่องเที่ยวมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินกับการให้บริการ

การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

การวัดและการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งต้อง ดำเนินการควบคู่กันไป การดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาหลายประการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน และการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หรือ การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นวิธีการที่เหมาะสม และ สอดคล้องกับการจัด หลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้อย่างแท้จริง จะเน้นการประเมินสภาพจริงโดยผ่านการประเมินการปฏิบัติ (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 18) ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

วัฒนา กระจับทุกษ์ (2534, หน้า 53) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็น การประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติและผล การปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนใน สภาพที่เป็นจริง วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

อุดม เขยท้วงศ์ (2545, หน้า 80 - 81) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินการกระทำ การแสดงออกในหลาย ๆ ด้านของผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงทั้งใน และนอกห้องเรียน เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นการบวนการกระทำหรือผลผลิตของงานความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละคน เป็นการสะท้อนให้เห็น ความสามารถที่แท้จริงและสิ่งที่คุณเรียนได้ปฏิบัติจริงด้วยการเป็นผู้สร้างคำตอบเอง การแสดง การสร้างสรรค์ การผลิตหรือการทำงานซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตาม สภาพจริง โดยใช้ผลงานและสิ่งที่คุณเรียนได้ปฏิบัติมาใช้ในการประเมินซึ่งมีหลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงาน การใช้ผลงานหรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้สะสมหรือรวบรวมไว้ที่เรียกว่า แฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

กรมวิชาการ (2543, หน้า 36) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เป็น องค์ประกอบสำคัญยิ่งที่จะเอื้อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และเกิดผลตามเป้าหมาย คือ นักเรียนเป็นคนเก่งดี และมีความสุข การวัดและประเมินผลจึงต้องจัดให้ครบทุกด้าน ทั้งด้าน ความรู้ การปฏิบัติ และความมั่งคั่งทางจริยธรรม (Value added) โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่ หลากหลาย ผลของการวัดและประเมินจะต้องนำมาพัฒนาผู้เรียนและผู้เรียนควรมีส่วนร่วม ในการวัดและประเมิน และผลที่ได้จากการวัดและประเมินจำเป็นต้องสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ ที่กำหนด

กระทรวงศึกษาธิการ (2548, หน้า 55 - 57) กล่าวว่า การประเมินสภาพจริง เป็น การประเมินจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ซึ่งต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น ผลงาน รายงาน โครงงาน แบบฝึกหัด การทดสอบในลักษณะต่าง ๆ แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ร่องรอยการปฏิบัติ เช่น การเข้าห้องสมุด ชมรม ฯลฯ ตลอดจนแฟ้ม สะสมงานซึ่งจุดประสงค์หลักของการประเมินตามสภาพจริง คือ การประเมินที่มุ่งพัฒนาการ เรียนรู้ของผู้เรียนไม่ใช่การประเมินเพื่อตัดสินได้ - ตก และเป็นการประเมินในสภาพที่สอดคล้อง โยงไปสู่ชีวิตจริงและผู้เรียนสามารถนำผลงานของตนเองมาปรับปรุงแก้ไขโดยใช้ความสามารถของ ตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ในการประเมินตามสภาพจริงมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกัน

ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนประกอบด้วย ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนหรือกลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน และช่วงเวลาประเมินจะต้องประเมินอย่างต่อเนื่องเป็นธรรมชาติ ตลอดเวลาในทุกอิริยาบถของผู้เรียน

ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง มีลักษณะดังนี้

1. ผู้สอนจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกในภาคปฏิบัติ คิดสร้างสรรค์ ผลิตผลงาน หรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่สัมพันธ์กับสิ่งที่เรียน
2. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดระดับสูง ใช้ทักษะในการแก้ปัญหา
3. งาน การกิจ กิจกรรมที่ทำความหมาย
4. สิ่งที่เรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
5. ใช้คนเป็นผู้ตัดสินการประเมิน ไม่ใช่เครื่องจักร นักเรียนได้ประเมินตนเอง
6. มีเกณฑ์การประเมินที่เปิดเผยโปร่งใส
7. ครูเปลี่ยนบทบาทโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้เครื่องมือหลากหลาย

ในการประเมิน

8. การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดคุณภาพ การสอนและการเรียนรู้
9. ผลผลิตของการประเมินตามสภาพจริง ได้แก่ เพิ่มสะสมงาน โครงการ โครงงาน นิทรรศการ
10. เกณฑ์ที่ระบุไว้ในเครื่องมือการประเมินต่างๆ หรือกระบวนการประเมินอาจเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับผู้ปกครอง หรือระหว่างครูกับครู โดยอาจใช้วิธีการทางปฏิบัติ เช่น การอภิปราย การพบปะ พูดคุย การถกเถียง ฯลฯ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินการปฏิบัติ การแสดงออกในทักษะด้านต่าง ๆ ของนักเรียนตามสภาพความเป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถทำได้ตลอดเวลา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมิน มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลจะช่วยให้รู้ผล การเรียนและความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จในการเรียน ถ้ามี จุดบกพร่องก็จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรม การเรียนและการจัดการกิจกรรม การเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อไป

เจตคติ

ความหมายของเจตคติ

รักยศิริ สิริโชค (2532, หน้า 43) กล่าวว่า เจตคติ มาจาก คำในภาษาอังกฤษว่า “Attitude” เดิมใช้คำว่า “ทัศนคติ” ต่อมาคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของราชบัณฑิตยสถานให้ใช้คำว่า “เจตคติ” และมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้

พรณี ช. เจริญ (2538, หน้า 543) ให้ความหมายว่า “เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งที่พอใจ และไม่พอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนตอบสนองสิ่งเร้าแตกต่างกันไป”

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541, หน้า 366) ให้ความหมายว่า “เป็นแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของหรือความคิดที่อาจเป็นทั้งทางบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีทัศนคติบวกก็จะมีพฤติกรรมที่เชิดชูกับสิ่งนั้น แต่ถ้ามีทัศนคติลบก็จะหลีกเลี่ยงสิ่งนั้น”

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2542, หน้า 54) กล่าวว่า เจตคติเป็นความเชื่อศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

กู๊ด (Good, 1973, p. 48) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหา หรือหนีออกห่าง หรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง เช่น รักเกลียดกลัว ไม่พอใจสิ่งนั้น ๆ

เธอร์สโตน (Thurstone, 1967, p. 77) กล่าวถึงเจตคติว่า หมายถึง ระดับความมากน้อยของความรู้สึกที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งใดหรือหลาย ๆ สิ่ง

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถประมาณค่าได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ และมีอิทธิพลที่จะทำให้บุคคลตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่แตกต่างกัน

ความสำคัญของเจตคติ

บุญส่ง นิลแก้ว (2541, หน้า 134) ได้สรุปความสำคัญและประโยชน์ของเจตคติว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องศึกษาด้วยเหตุผล 7 ประการ คือ

1. เจตคติ เป็นเสมือนกุญแจอย่างดีเพราะเพียงรู้ว่าเรามีเจตคติอย่างไร เราสามารถสรุปพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาได้

2. เจตคติ ทำให้เราสามารถพิจารณาตัดสินหาสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นหรือต่อสิ่งอื่นได้

3. ความเข้าใจเรื่องเจตคติช่วยให้อธิบายถึงความคงเส้นคงวาในบุคคลหนึ่งได้

4. เจตคติเป็นความสำคัญที่บุคคลพึงมีและเขาเห็นว่าถูกต้องโดยไม่คำนึงถึงความเกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นและเจตคติของเขาจะมีส่วนทำให้บุคคลอื่นและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง

5. ในทางจิตวิทยา ความเข้าใจในเรื่องเจตคติเป็นการจัดเตรียมจุดสำคัญที่ทำให้เกิดความสนใจในลักษณะต่าง ๆ อันจะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและพฤติกรรม

6. ในทางสังคมวิทยา เจตคติเป็นศูนย์กลางของความเข้าใจ และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมทางสังคม

7. ในทางรัฐศาสตร์ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นโดยทั่วไป มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคม

องค์ประกอบของเจตคติ

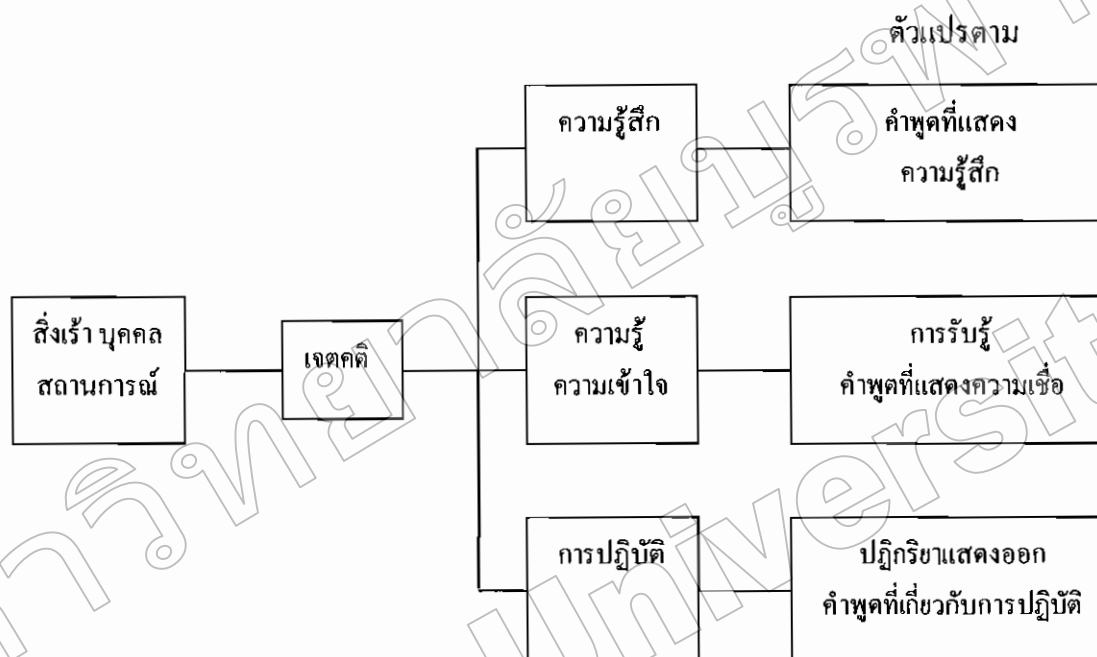
นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ดังเช่น ประสาท อิศรปริชา (2520, หน้า 91 - 93) ประภาพัญญ์ สุวรรณ (2520, หน้า 3 - 4) สมจิตต์ เรืองศรี (2526, หน้า 9) และทริยแอนดิส (Triandis, n.d. อ้างถึงใน วิโรจน์ ธรรมจินดา, 2536, หน้า 13 - 14) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ตรงกันว่า เจตคติของบุคคลต่อสิ่งใดประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านความคิด (Cognitive Component) เป็นเรื่องของการเรียนรู้หรือการคิดของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ถ้าคนเรา มีประสบการณ์ของความรู้ ซึ่งรวมถึงความคิด ความเชื่อที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ จะเกิดเจตคติต่อสิ่งนั้น แต่จะไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ขึ้นอยู่กับความรู้ว่าเรารู้ในทางที่ดีหรือไม่ดี ถ้าไม่รู้เลยเจตคติก็จะไม่เกิดขึ้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่ถูกเร้าจากการรู้อีกต่อหนึ่ง เมื่อเกิดการรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วจะทำให้เกิดความรู้สึกในทางดีหรือไม่ดีต่อสิ่งนั้น ถ้าเรารู้สึกในทางไม่ดี ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะไม่ชอบหรือไม่พอใจในสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรม (Action or Behavioral Component) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองหรือแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นในทางใดทางหนึ่ง เช่น ผู้ที่ชอบอะไรอย่างหนึ่ง ย่อมมีพฤติกรรมในทางที่เขาชอบ ในทางตรงกันข้าม หากเขาไม่ชอบก็อาจจะละเว้นที่จะประกอบพฤติกรรมนั้น

จากองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน จะเห็นว่าแต่ละด้านต่าง ๆ มีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์ต่อกัน จนกล่าวได้ว่า เจตคติมีผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เห็นองค์ประกอบของเจตคติที่ชัดเจนสามารถแสดงภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของเจตคติ (วิโรจน์ ธรรมจินดา, 2536, หน้า 13 - 14)

การวัดเจตคติ

การวัดเจตคติ สามารถวัดได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ วิธีการสังเกต (Observation) วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) และวิธีการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งในปัจจุบันนิยมวัดด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามมากที่สุด ในรูปของการให้บุคคลรายงานเอง (Self Report) ออกมาด้วยการใช้แบบวัดหรือมาตราวัดเจตคติแบบเทอร์สโตน (Thurstone Type) มาตราวัดเจตคติแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) มาตราวัดเจตคติแบบกัตต์แมน (Guttman Scale) และแบบวัดเจตคติแบบออสกู๊ด (Osgood's Scales) เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวัดเจตคติ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างแบบวัดเจตคติ ซึ่งเป็นข้อความเกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยวิธีของลิเคอร์ท (Likert) (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, หน้า 183 - 186) กำหนดเป็นมาตรา 5 ขั้น ซึ่งแต่ละขั้นกำหนดไว้ตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ

ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายทางบวก และลบ
 คละกันไปตามความเหมาะสม

และจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติข้างต้น สรุปโดยรวมได้ว่า เจตคติเป็นเรื่อง
 เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ เป็นความ โน้มเอียงทางความรู้สึกที่มีต่อตัวบุคคลหรือสิ่งใด
 สิ่งหนึ่ง เจตคติเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำ แสดงพฤติกรรมเมื่อบุคคลมีความรู้สึก ความคิดเห็น
 ต่อสิ่งใดหรือสถานการณ์ใด ไม่ว่าจะเป็นด้านการยอมรับหรือไม่ยอมรับ เจตคติเป็นสิ่งที่
 เปลี่ยนแปลงได้ จากไม่ชอบ เป็นการชอบ ไม่เห็นด้วย เป็นการเห็นด้วย หรือไม่พอใจเป็น
 การพอใจ เป็นสิ่งที่เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชา
 ที่เรียน มีความจำเป็นมาก ทั้งนี้เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไข วิธีการเรียน การสอนให้ผู้เรียนมีเจตคติ
 ที่ดีขึ้น เพราะถ้าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนก็จะทำให้การเรียนวิชานั้นดีขึ้นด้วย ดังการสร้าง
 สภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ดีย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้
 มัคคุเทศก์ท้องถิ่นแผ่นดินระยอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย
 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน รวมทั้งการสร้างแผนการจัด
 การเรียนรู้เพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

อาทิตย์ พนันชัย (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการสอนแบบ
 บูรณาการ โดยใช้ภาษาไทยเป็นแกนสำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเจ้าพ่อหลวง
 อุบลรัตน์ 7 อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการ
 ที่ใช้ทักษะภาษาไทยเป็นแกนในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า
 การพัฒนาการสอนแบบบูรณาการมีเนื้อหากิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนสัมพันธ์กัน ผล
 การเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์ ผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 60

จุพวณี จุฬศักดิ์สกุล (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทาง
 การเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและศึกษาความคิดเห็น
 ของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละนักเรียนร้อยละ 90
 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ 70) โดยคะแนน

รายบุคคลและค่าเฉลี่ยทั้งชั้นคิดเป็นร้อยละ 73.13 และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการอยู่ในระดับมาก

พรนิภา สมาเอี่ยม (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถทางด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบบูรณาการ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่สอนโดยแผนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการสอน ตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ณีนิจ อุลิมาศ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีขั้นตอนการเรียนการสอน 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการปฐมนิเทศ ขั้นตอนการเรียนการสอน และขั้นตอนการประเมินผล การใช้รูปแบบการสอน จากการทดลองในสภาพจริงพบว่า หลังการเรียนผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนมีผลคะแนนในแฟ้มสะสมงานเฉลี่ยร้อยละ 83.75 และผู้เรียนมีความพอใจมากต่อการเรียนการสอน

สุภาภรณ์ ฝอยพิกุล (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ไฟฟ้าและเครื่องอำนวยความสะดวกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า แผนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 73.67/73.26 ซึ่งสูงใกล้เคียงกับเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผลร้อยละ 56.55 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ยงยุทธ กันไชยลัก (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ เกี่ยวกับการสร้างแผนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง วงกลม ตามรูปแบบ เอส ที เอ ดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาทำให้ได้แผนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องวงกลม ตามรูปแบบ เอส ที เอ ดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน ๆ ละ 3 คาบ ที่มีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้สอนได้

ปรีศนพงศ์ บัวช่วย (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนั้น มีประสิทธิภาพ 83.33/83.17 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ที่สร้างอย่างเป็นระบบ มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ใช้สื่อการเรียนรู้และมีการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสม

สมเด็จ วันขุ่ม (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกทักษะการสื่อสารด้วย โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกทักษะการสื่อสารด้วย โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้มีเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะการสื่อสารด้วย โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบบทดสอบการปฏิบัติสื่อสารด้วย และแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนั้น มีประสิทธิภาพ 89.87/89.81 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

สุริดา สังฆรักษาศักดิ์ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาหลักสูตรมัลติมีเดีย น้อยนาเที่ยวเขตคูสิต กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การผสมผสานระหว่างแนวการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กับโครงสร้างหลักสูตรมาตรฐานอบรมมัลติมีเดียของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน คือ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พัฒนาหลักสูตร โดยมีขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ ศึกษาข้อมูลท้องถิ่น กำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างอัตราเวลาเรียน การสร้างเนื้อหาและประสบการณ์ในหลักสูตร การกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินความสมบูรณ์ของหลักสูตร และการประเมินการใช้หลักสูตร และจากการที่นักเรียนที่สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 17 แผน เวลา 33 ชั่วโมงนั้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการรับรู้ในด้านเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับดีมากทุกรายการสามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประสิทธิ์ ศรีเดช (2544, หน้า 97 - 98) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และจากการที่นักเรียนที่สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 10 แผน เวลา 40 ชั่วโมงนั้น

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ และหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อเพลงพื้นบ้าน และทักษะการร้องเพลงพื้นบ้านสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปรารธนา ศรีสุข (2544, หน้า 67) ได้ศึกษาวิจัยพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยดำเนินการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน คือ การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นและปรับปรุงแก้ไข การจัดทำวัสดุหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรเพื่อหาคุณภาพของหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร และจากการที่นักเรียนที่สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 9 แผน เวลา 36 ชั่วโมงนั้น ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมสามารถนำไปใช้สอนได้ และการทดลองใช้หลักสูตรนักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษในระดับดีมาก

อิทธิเดช น้อยไม้ (2545, หน้า 65) ได้ศึกษาวิจัยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง นครปฐมบ้านเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตรและจากการที่นักเรียนที่สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 8 แผน เวลา 30 ชั่วโมงนั้น ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วราภรณ์ พจนวิเศษ (2546, หน้า 98) ได้ศึกษาวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเรื่อง บางประกงท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจและข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และจากการที่นักเรียนที่สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 13 แผน เวลา 13 ชั่วโมงนั้น ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภณัทธิมา ภูริโรจน์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ระบายภาพลวงชมพรวรรณาลัย สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดชลบุรี มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ การสร้างหลักสูตร การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การทดลองใช้หลักสูตร และการปรับหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 35 คน โรงเรียนสิงห์สมุทร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ได้มาโดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะทางการปฏิบัติ และมาตรวัดเจตคติของนักเรียน การวิเคราะห์ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (*t - test*) และค่าร้อยละ และจากการที่นักเรียนที่สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 11 แผน เวลา 16 ชั่วโมงนั้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร สูงกว่า ก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติหลังทดลองใช้หลักสูตรในระดับดี และมีเจตคติต่อการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการอยู่ในระดับดี

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หรือแผนการสอน รวมทั้งสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีกระบวนการที่เหมาะสม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้นอกจากนี้ ยังมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสูงขึ้นอีกด้วย

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮัลเลย์ (Hulley, 1999, pp. 235 - 260) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแบบบูรณาการเพื่อให้นักเรียนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จริยธรรม ค่านิยม จากการเรียนรู้และการสื่อสารในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ที่นำมาบูรณาการร่วมกัน ด้านวรรณคดีกับสังคมศึกษา คณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ การบูรณาการวิทยาศาสตร์กับสังคมศึกษาเพื่อใช้ในการสอนนักเรียนชั้นเกรด 5 ผลการวิจัยพบว่า ครูสามารถสร้างแผนการตามการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งการบูรณาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประวัติศาสตร์และธรรมชาติของวิทยาศาสตร์

คราฟท์ และแบรนด (Craft & Bland, 2004) ได้ศึกษาบทเรียนแห่งความสำเร็จของหลักสูตรจากสื่อที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้นั้นต้องใช้ระยะเวลา แต่ผลลัพธ์ที่ได้จากผลสำเร็จจากการเรียนของนักเรียนก็คุ้มค่า แต่หลักสูตรนั้นต้องมี

ความเจาะจง โครงสร้างและการวางแผนต่าง ๆ ต้องชัดเจน เอกสาร หรือกิจกรรมต่าง ๆ ต้องทันสมัย

จอห์น (John, 2006) ได้ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาฝึกหัดครู แม้ว่าเทคนิคการวางแผนหลักสูตร จะมีความสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกหัดครู ประเทศอังกฤษและเวลส์ หลายปีที่ผ่านมากระบวนการนี้กลับเน้นเรื่องเอกสารมากกว่าการฝึกปฏิบัติจริง และทำให้มุมมองของนักศึกษาถูกจำกัดมากขึ้น การพัฒนารูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้จึงควรฝึกปฏิบัติโดยตรง จึงจะพัฒนาเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่แตกต่างได้

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ต้องพัฒนาโดยการฝึกปฏิบัติโดยตรงจึงจะพัฒนาการเรียนรู้ที่แตกต่างได้ และการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้นั้นจะต้องใช้ระยะเวลา ซึ่งหลักสูตรนั้นจะต้องมีความเจาะจงโครงสร้าง และการวางแผนต่าง ๆ เอกสารหรือกิจกรรมก็จะต้องมีความทันสมัย จึงจะทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้นได้ผลที่คุ้มค่า